

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Jan Vetterle

**Státní zastupitelství jako procesní subjekt reprezentující veřejný
zájem v řízeních týkajících se statusových otázek fyzických osob**

Diplomová práce

Olomouc 2019

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „*Státní zastupitelství jako procesní subjekt reprezentující veřejný zájem v řízeních týkajících se statusových otázek fyzických osob*“ vypracoval samostatně a citoval jsem všechny použité zdroje.

V Olomouci dne 13. února 2019

.....
Jan Vetterle

Na tomto místě bych rád poděkoval vedoucí mé diplomové práce JUDr. Renátě Šínové, Ph.D. za odborné vedení a pomoc při jejím vypracování.

Obsah

Seznam použitých zkratk	5
Úvod	6
1. Vstupová oprávnění státního zastupitelství v nesporných řízeních se zaměřením na řízení, která se týkají statusových otázek fyzických osob	9
1.1 Vstupová oprávnění z historického pohledu	9
1.2 Účel vstupového oprávnění	14
1.3 Vstup státního zastupitelství in concreto	18
1.4 Procesní postavení státního zastupitelství, které do řízení vstoupilo	22
2. Návrhová oprávnění státního zastupitelství v nesporných řízeních se zaměřením na řízení, která se týkají statusových otázek fyzických osob	25
2.1 Návrhová oprávnění z historického pohledu	25
2.2 Procesní postavení státního zastupitelství jako navrhovatele	26
3. Postavení státního zastupitelství v jednotlivých řízeních, která se týkají statusových otázek fyzických osob	29
3.1 Řízení o svéprávnosti	29
3.2 Řízení ve věcech vyslovení přípustnosti převzetí nebo držení v ústavu zdravotnické péče nebo vyslovení nepřípustnosti držení v zařízení sociálních služeb	35
3.3 Řízení o prohlášení za mrtvého	41
3.4 Řízení o určení data smrti	42
Závěr	43
Seznam použitých zdrojů	46
Monografie	46
Komentáře	46
Odborné články	47
Právní předpisy	48
Soudní rozhodnutí	49
Internetové zdroje	49
Důvodové zprávy	49
Ostatní zdroje	49
Abstrakt	50
Abstract	50
Seznam klíčových slov/List of keywords	51

Seznam použitých zkratek

CMP	Zákon č. 161/2015 Z. z., civilný mimosporový poriadok
CSP	Zákon č. 160/2015 Z. z., civilný sporový poriadok
EÚLP	Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod
KSZ	krajské státní zastupitelství
LZPS	Listina základních práv a svobod, součást ústavního řádu ČR, vyhlášená v č. 2/1993 Sb., ve znění pozdějších předpisů
OSŘ	Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád
OSŘ50	Zákon č. 142/1950 Sb., občanský soudní řád
OSZ	okresní státní zastupitelství
OZ	Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
POP	Pokyn obecné povahy nejvyššího státního zástupce č. 9/2008
TŘ	Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád
TZ	Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
Ústava ČR	Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky
ZOSS	Zákon č. 106/2006 Sb., o sociálních službách
ZSZ	Zákon č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství
ZŘS	Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních
ZZS	Zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách

Úvod

Jako téma mé diplomové práce jsem si zvolil „Státní zastupitelství jako procesní subjekt reprezentující veřejný zájem v řízeních týkajících se statusových otázek fyzických osob“.

Důvodem pro zvolení tohoto tématu bylo především absolvování odborné stáže na Okresním soudu v Trutnově, kde jsem byl překvapen, jak často státní zástupci do nesporných řízení vstupují. Rovněž jsem absolvoval odbornou stáž na Okresním státním zastupitelství v Trutnově, kde jsem se setkal s řízeními o svéprávnosti a řízeními o určení data smrti. Dále je mým cílem se po zdárném absolvování studia stát státním zástupcem. Lze předpokládat, že pokud by se mi tento cíl splnil, tak se s netrestní agendou setkám.

Téma mi pro zpracování diplomové práce připadalo vhodné i s ohledem na to, že doposud nebylo v literatuře dostatečně hluboce propracováno – na rozdíl od trestní agendy státního zastupitelství. Poslední publikace, která se věnovala pouze tématu působení státního zastupitelství (či prokuratury) v civilním procesu, byla monografie Štajgra a Boury z roku 1951.¹ Mé téma nebývá příliš často předmětem rigorózních či diplomových prací. Musím, bohužel, konstatovat, že dokonce i komentářová literatura se roli státního zastupitelství v civilním, resp. nesporném řízení věnuje nikoliv zevrubně (samozřejmě však existují výjimky). Domnívám se však, že pro nedostatečné propracování netrestní agendy státního zastupitelství není důvod. Naproti tomu však musím vznést námitku, že trestní agenda státního zastupitelství oproti netrestní agendě státního zastupitelství hraje v právu roli nepochybně významnější a zásadnější.

Diplomová práce je kromě úvodní a závěrečné části rozčleněna do tří kapitol. Hlavním cílem mé práce je zanalyzovat a vyhodnotit právní úpravu působení státního zastupitelství v řízeních, která se týkají statusových věcí fyzických osob zejména z hlediska toho, zda poskytuje účinnou ochranu právům osob, o nichž se v řízeních jedná. Dalším cílem je nalézt řešení k některým sporným ustanovením, která se týkají působnosti státního zastupitelství v nesporných řízeních. Rovněž se snažím o částečnou komparaci tuzemské právní úpravy s právní úpravou účinnou na Slovensku, kde v nedávné době proběhla kompletní rekonstrukce sporného i nesporného civilního procesu s cílem nalezení možných inspiračních odpovědí ve slovenské právní úpravě na řešení problémů současné právní úpravy české.

První kapitola se zabývá vstupem státního zastupitelství do nesporných řízení s důrazem na statusová řízení fyzických osob. V první podkapitole se podrobněji věnuji historickému exkurzu vstupů do statusových řízení a postavení prokuratury v takových řízeních. Domnívám se, že je tento historický exkurz žádoucí, lze na něm porovnávat současnou právní úpravu s dřívější a rovněž vnímat některé odlišnosti či podobnosti. Historické souvislosti u tohoto tématu není možné

¹ ŠTAJGR, František, BOURA, Ferdinand. *Prokurátor v občanském soudním řízení*. 1. vydání. Praha: Orbis, 1955, s. 118.

zcela opomenout, neboť právě historická právní úprava napomáhá porozumění právní úpravě současné.

Druhá podkapitola se zabývá účelem vstupu státního zastupitelství do řízení. Rozebírám podmínky pro vstup a rovněž pojem veřejného zájmu, který je pro působení státního zastupitelství ve všech právních odvětvích pojmem rozhodujícím. Zabývám se také tím, zda má účastník nějakou možnost obrany při neexistenci veřejného zájmu na straně státního zastupitelství. Ve třetí podkapitole rozebírám stávající právní úpravu (a to i prostřednictvím interních norem) podmínek pro vstup státního zastupitelství do řízení. Stranou nezůstává ani analýza následků, které mohou nastat v situacích, kdy státní zastupitelství vstoupí do řízení, do něhož vstoupit nemůže. V závěrečné, čtvrté podkapitole se věnuji procesnímu postavení státního zastupitelství v případech, kdy do řízení vstoupí.

Druhá kapitola se věnuje situacím, kdy státní zastupitelství řízení zahájí svým návrhem. Zde úvodem proberu historický vývoj návrhových oprávnění ve statusových řízeních a rozeberu procesní postavení státního zastupitelství jako navrhovatele, které se v těchto případech výrazným způsobem liší od postavení státního zastupitelství jako subjektu do řízení vstoupivšího. Druhá kapitola je v porovnání s první obsahově omezenější. Je to dáno i tím, že jak z pohledu historického, tak i recentního, vystupuje státní zastupitelství v pozici navrhovatele v mnohem méně řízeních než v případě jeho vstupu do řízení - například v roce 2017 okresní státní zastupitelství v celé České republice vstoupilo celkem do 8 440 řízení, oproti tomu bylo civilní řízení zahájeno návrhem okresního státního zastupitelství pouze v 1 860 věcech.²

Ve třetí kapitole se zaměřím právě na jednotlivá řízení, která se týkají statusových otázek fyzických osob, a na základě nichž je pojmenovaná má diplomová práce. Jde o následující řízení: řízení o svéprávnosti, řízení ve věcech přípustnosti a držení osoby ve zdravotnickém zařízení, řízení o prohlášení za mrtvého a řízení o určení data smrti. Vymeším a zanalyzuji úlohu státního zastupitelství v těchto řízeních, budu se věnovat jednotlivým zvláštnostem působení státního zastupitelství v nich, dále osvětlím některé sporné otázky s tím související. Tato kapitola je jádrem celé mé diplomové práce.

Právní normy v mé diplomové práci vykládám ve smyslu objektivně recentního výkladového cíle. Zkoumám tak objektivní význam právních norem pro jeho adresáta, který zná právní řád a o kterém lze předpokládat, že by jej s daným právním předpisem spojoval. K naplnění tohoto výkladového cíle docházím prostřednictvím formálně systematického a objektivně

² Zpráva o činnosti státního zastupitelství za rok 2017 (textová část). Brno, 2017, s. 65.

teleologického výkladu.³ Nejprve je však samozřejmě nutno konkrétní vykládanou právní normu podrobit jazykovému výkladu.

Hlavními zdroji pro sepsání diplomové práce jsou: komentářová literatura, monografie, časopis Státní zastupitelství, právní předpisy – zejména zákon o zvláštních řízeních nesporných, občanský soudní řád, zákon o státním zastupitelství, občanský zákoník a interní předpis - pokyn obecné povahy nejvyššího státního zástupce č. 9/2008.

³ MELZER, Filip. *Metodologie nalézání práva. Úvod do právní argumentace*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 84–86.

1. Vstupová oprávnění státního zastupitelství v nesporných řízeních se zaměřením na řízení, která se týkají statusových otázek fyzických osob

1.1 Vstupová oprávnění z historického pohledu

První vstupová oprávnění prokurátora se na našem území objevila v roce 1950. Tento rok byl významný tím, že nabyl účinnosti OSŘ50. Přínos OSŘ50 spatřuji zejména v tom, že sjednotil jak občanská řízení sporná, tak i občanská řízení nesporná – všechny druhy těchto řízení tak nově začaly být upraveny pouze v jedné právní normě, kterou bych označil za kodex civilního práva procesního. Došlo tak k zániku roztržičnosti sporných a nesporných řízení.⁴

Pro vstupová oprávnění prokurátora bylo v tomto zákoně klíčové ustanovení § 6. Ustanovení § 6 odst. 1 OSŘ50 stanovilo, že „*Má-li prokurátor za to, že tobo vyžaduje ochrana zájmu státu nebo pracujících, může v kterémkoli období vstoupit do řízení a je pak oprávněn ke všem procesním úkonům, které může vykonat účastník podle stavu řízení*“. Toto ustanovení bylo v OSŘ50 obsaženo v nezměněné podobě až do samotné derogace tohoto zákona novým občanským soudním řádem z roku 1963. Zájem státu nebo pracujících se dle důvodové zprávy rozumělo: „*zájem dělnické třídy, která ve spojení s drobným a středním rolníkem buduje socialistické společenství státu*“. ⁵ Při současném nazírání tak šlo o prakticky nic neříkající a abstraktní pojem.

Vstup do řízení byl nejčastějším způsobem účasti prokurátora v občanském soudním řízení. Prokurátor mohl vstoupit víceméně do jakéhokoliv řízení – zákon mu pouze dával určitý rámec (ochrana zájmu státu nebo pracujících), jímž se prokurátor musel řídit, aby nedocházelo k naprosté libovůli prokurátora v otázce vstupu či nevstupu do řízení.⁶ BOURA však zmiňuje ve svém ryze režimově poplatně orientovaném článku tehdejší doby, že úvahy o vstupu prokurátora do civilního řízení byly striktně politického rázu. Otázka vstupu do řízení byla otázkou „politického vzdělání“ prokurátora. Vstupem prokurátora do řízení neměly být hájeny zájmy určitého občana, ale zájmy státu a prokurátor měl dbát nad dodržováním zákonnosti celého řízení. Touto zákonností se musel řídit rovněž prokurátor sám.⁷ V případě, že prokurátor do řízení vstoupil, se dle Steinerja nestával účastníkem. Zákon mu pouze přiznával postavení účastníku řízení obdobné.⁸

Toto postavení obdobné účastníkovi spočívalo v tom, že byl prokurátor oprávněn zásadně ke všem procesním úkonům jako účastník řízení. Samozřejmě prokurátor (s ohledem na to, že

⁴ ŠTAJGR, František. *Některé teoretické otázky civilního práva procesního*. 1. vydání. Praha: Universita Karlova Praha, 1969, s. 46.

⁵ Důvodová zpráva k zákonu č. 142/1950 Sb., o řízení ve věcech občanskoprávních.

⁶ BOURA, Ferdinand. Prokurátor v civilním řízení. *Právník: časopis pro právní teorii a pro právní praxi*, 1951, roč. 15, č. 2, s. 102.

⁷ Tamtéž, s. 102–103.

⁸ STEINER, Vilém. *Občanské právo procesní v práci soudů*. 1. vydání. Praha: Orbis, 1958, s. 14.

nebyl navrhovatelem) nemohl disponovat předmětem řízení (např. měnit návrh nebo ho vzít zpět), což vyplývá ze samotné podstaty skutečnosti, že s návrhem je oprávněn disponovat pouze navrhovatel, nikoliv ten, kdo návrh nepodá.⁹ Účast prokurátora, který do řízení vstoupil, byla rozpoznatelná v samotném rozhodnutí (ve statusových věcech v usnesení). Náklady, které vznikly procesními úkony prokurátora vstoupivšího do řízení, nesl stát bez nároku na náhradu.¹⁰

OSŘ50 stanovil v § 6 odst. 2 rovněž notifikační povinnost ze strany soudu uvědomit prokurátora, jenž do řízení vstoupil, o všech jednáních, o kterých byli soudem uvědomováni účastníci řízení. Dále se prokurátorovi v těchto případech doručovaly veškeré písemnosti, které se doručovaly účastníkům. Právě v této notifikační povinnosti a v povinnosti doručovat prokurátorovi veškeré písemnosti doručované účastníkům spatřuji onu podobnost, kterou jsem uvedl v předchozím odstavci, tj. postavení prokurátora nikoliv jako účastníka řízení, ale jako subjektu, který má postavení účastníkovi řízení obdobné.

I v případě, kdy prokurátor do řízení nevstoupil, tak měl soud stejně vůči prokurátorovi určité povinnosti. Tyto povinnosti spočívaly v doručování rozhodnutí v jednotlivých řízeních.¹¹ Prokurátorovi, který do řízení nevstoupil, se tak ve statusových řízeních doručovalo usnesení, jímž se rozhodlo o zbavení svéprávnosti (§ 289 odst. 1 OSŘ50), dále usnesení o povolení zadržení v ústavu (§ 296 ve spojení s § 289 odst. 1 OSŘ50) a rovněž se prokurátorovi doručovala vyhláška v řízeních o prohlášení za mrtva a důkazu smrti (§ 301 odst. 4 a § 309 OSŘ50) nebo usnesení v řízeních o prohlášení za mrtva a důkazu smrti (§ 303 odst. 2 a § 304 odst. 3 OSŘ50). Z tohoto tak lze skutečně vyvodit, jak významnou roli prokurátor v 50. letech hrál i v netrestní oblasti. V žádném z pozdějších procesních právních předpisů nelze nalézt obdobnou povinnost. Prokurátor tak měl značný přehled o všech řízeních, kde mohlo docházet k zásahům do práv fyzických osob.

Dle mého názoru bylo účelem doručování těchto rozhodnutí také usnadněno rozhodnutí prokurátora, zda užije opravný prostředek či nikoliv. Opravným prostředkem proti usnesení prvostupňového soudu byla stížnost (§ 190 OSŘ50). Pro stížnost dle § 196 OSŘ50 platila obdobně ustanovení, která platila pro odvolání, pokud nebylo stanoveno jinak. Proto právě v důsledku doručení výše uvedených rozhodnutí (v rámci statusových otázek – usnesení) si prokurátor mohl utvořit ucelenou představu, zda stížnost proti usnesení podá či nikoliv (ačkoliv byl třeba v předešlém stadiu řízení pasivní a do řízení nevstoupil). Stížnost mohl prokurátor podat dle § 173 odst. 1 OSŘ50 do patnácti dnů ode dne doručení usnesení. Stížnost dle Steinerja měla být

⁹ Tamtéž, s. 15.

¹⁰ Tamtéž, s. 207.

¹¹ Tamtéž, s. 14.

prokurátorem podána tehdy, došlo-li dle názoru prokurátora k dotčení obecného zájmu¹², v tomto vymezení pro neurčitost pojmu „obecný zájem“ však spatřuji vysokou míru abstraktnosti, až libovůle. Ke vstupu prokurátora do soudního řízení podáním opravného prostředku se vyjádřil i Nejvyšší soud ČSR, dle rozhodnutí R 133/1951 mohl prokurátor do řízení vstoupit až podáním opravného prostředku, pokud byl opravný prostředek podán ve lhůtě, která plynula alespoň jednomu z účastníků řízení.

Ustanovení § 204 OSŘ50 přiznávalo prokurátorovi aktivní legitimaci podat i prostředek nápravy vadných rozhodnutí, jímž byl návrh na obnovu řízení. Prokurátor mohl podat návrh na obnovu řízení bez ohledu na to, zda do řízení vstoupil. Prokurátor v těchto případech vystupoval za účelem ochrany zájmu státu a pracujících. Dle Steinera byla tímto naplněna zásada socialistické zákonnosti.¹³

Obnova řízení mohla být přípustná pouze proti pravomocnému rozhodnutí a musel být splněn některý z důvodů přípustnosti. Tyto důvody byly vymezeny v § 197 OSŘ50. Prokurátor mohl dle mého názoru podat návrh na obnovu řízení zejména v případě vymezeném § 197 písm. b) OSŘ50, tedy v situacích, kdy bylo rozhodnuto v neprospěch účastníka v důsledku trestného činu soudce. Tento důvod pro obnovu řízení byl dle mého názoru častým z důvodu de facto až výslovné potencionální propojenosti civilního a trestního řízení, a kdo jiný, než prokurátor měl ty nejdůležitější informace o trestním řízení.

V rámci statusových řízení však nebyla obnova řízení přípustná ve všech těchto řízeních. Obnova řízení byla dle § 199 písm. b) OSŘ50 vyloučena výslovně v řízení o prohlášení za mrtvého nebo o důkazu smrti. Navíc nebyla obnova řízení přípustná, pokud bylo možné zrušení nebo změny rozhodnutí dosáhnout bez obnovy řízení, či byla-li obnova řízení vyloučena povahou věci – níže tyto případy uvádím.

Osoba zadržená v ústavu pravomocným rozhodnutím mohla žádat o nové soudní vyšetření před uplynutím doby držení v ústavu bez obnovy řízení, jak vyplývalo z § 295 OSŘ50 (jedná se tak o případ, kdy bylo možné rozhodnutí změnit bez obnovy řízení). Obnova řízení však principiálně nemohla být podána ani v rámci řízení o zbavení svéprávnosti – zde se postupovalo speciálně podle § 291 OSŘ50 (opět jde o případ změny rozhodnutí jinými prostředky). Dle Steinera však mohl být dán někdy zájem na zrušení takového rozhodnutí obnovou i po smrti osoby zbavené svéprávnosti – např. s ohledem na neplatnost závěti. Steiner tvrdil, že bylo nutné v těchto případech obnovu řízení na základě návrhu prokurátora připustit.¹⁴

¹² STEINER, Vilém. *Občanské právo procesní...*, s. 138.

¹³ Tamtéž, s. 169–170.

¹⁴ STEINER, Vilém. *Občanské právo procesní...*, s. 160.

Od 1. dubna 1964 nabyl účinnosti nový občanský soudní řád. Další výklad vstupových oprávnění prokurátora je tak věnován právě vstupům dle tohoto právního předpisu.

Rozhodným ustanovením, které se týkalo postavení prokurátora, byl¹⁵ § 35 OSŘ. Dle důvodové zprávy¹⁶ vystupoval prokurátor v civilním soudním řízení jako strážce socialistické zákonnosti. Prokurátor měl svébytné postavení specifického subjektu odlišného od účastníka řízení. Tehdejší literatura odůvodňovala specifické postavení prokurátora v civilním řízení tím, že prokurátor není nositelem konkrétního práva a ani to o sobě netvrdí.¹⁷

Podle § 35 odst. 1 OSŘ v původním znění mohl do řízení prokurátor kdykoliv vstoupit, pokud měl za to, že to vyžaduje zájem společnosti nebo ochrana práv občanů. Zájem společnosti byl materiální podmínkou vstupu do řízení a jednalo se o zájem širší skupiny lidí, jenž je nezávislý na zájmu některého z účastníků – byť se však jak zájem takové skupiny lidí, tak i účastníka může v určitých případech překrývat.¹⁸ Z tohoto faktu vyplývá, že prokurátor měl zachované skutečně široké pole působnosti. Tento problém však byl kritizován (s ohledem na tehdejší politickou situaci) zcela výjimečně. Například Zoulík v období pražského jara bez další argumentace tvrdil, že obecný institut účasti prokurátora na civilním soudním řízení se jevil pochybným.¹⁹

Podle § 35 odst. 3 OSŘ byl prokurátor v řízení oprávněn ke všem úkonům, které může vykonat účastník řízení, pokud nejde o úkony, které může vykonat jen účastník právního vztahu. V tomto tak spatřuji rozdíl mezi OSŘ a OSŘ50. OSŘ50 žádné takové pravidlo, tj., že státní zástupce nemůže vykonávat procesní úkony, které mohl vykonat pouze účastník řízení, neobsahoval.

Jak je již výše uvedeno, tak dle § 35 odst. 2 OSŘ prokurátor vystupoval v řízení jako strážce socialistické zákonnosti. Bylo tedy možné konstatovat, že veřejný zájem či zájem jednotlivce byl obsažen v pojmu „socialistická zákonnost“.²⁰ Dodržování socialistické zákonnosti bylo dle Zoulíka zájmem specifickým a celospolečenským.²¹ V průběhu celé socialistické éry nebylo ustanovení § 35 OSŘ nějak výrazněji novelizováno. Pokud se novela tohoto ustanovení dotýkala, šlo pouze o marginální změny, které nikterak nenarušovaly celkové postavení prokurátora v tehdejší době. Tuto drobnější změnu přinesl zákon č. 133/1982 Sb., kterým se mění a doplňuje občanský soudní řád. K zásadním změnám došlo po roce 1989.

¹⁵ Je tomu však i v současné době.

¹⁶ Důvodová zpráva k zákonu č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád.

¹⁷ ŘÍHA, Jan. In RUBEŠ, Josef (ed). *Občanský soudní řád. Komentář. 1. díl.* 1. vydání. Praha: Orbis, 1970, s. 141

¹⁸ Tamtéž, s. 128

¹⁹ ZOULÍK, František. K postavení prokuratury. *Socialistická zákonnost*, 1968, roč. 16, č. 7, s. 392.

²⁰ DÁVID, Radovan, TAUCHEN, Jaromír. Vývoj působnosti státního zastupitelství v civilním řízení od roku 1848 do současnosti. *Státní zastupitelství*, 2007, roč. 5, č. 10, s. 35.

²¹ ZOULÍK, František. In RUBEŠ, Josef. *Občanský soudní řád. Komentář. 1. díl.* 1. vydání. Praha: Orbis, 1970, s. 141.

Prokurátor mohl dle OSŘ vstoupit do řízení, které bylo zahájeno usnesením soudu ex offio nebo které zahájili účastníci řízení.²² A contrario tedy prokurátor nemohl do řízení vstoupit, když bylo zahájeno jeho samotným návrhem. Do řízení mohl prokurátor vstoupit, dokud nebylo řízení pravomocně skončené, tedy v kterémkoliv stadiu. Došel-li prokurátor k závěru, že zájem společnosti ani ochrana práv občanů nevyžadují jeho účast, mohl z řízení vystoupit.²³ Účast prokurátora byla pouze věcí úvahy prokuratury a nepodléhala kontrole soudu. Prokurátor střežil zájmy celospolečenského významu a svou účastí zajišťoval zákonnost řízení a rozhodování soudů. Příslušnost prokurátora k řízení se řídila zákonem č. 60/1965 Sb., o prokuratuře. Místní příslušnost se určovala zásadně podle místa soudu, který byl věcně příslušným.²⁴

Informace ohledně toho, zda měl prokurátor do řízení vstoupit či nikoliv, získával při výkonu prokurátorského dozoru z ostatních úseků jeho činnosti, zejm. na úseku dozoru v trestních věcech a z podnětů občanů, státních i jiných orgánů a organizací.²⁵

Pro vstup prokurátora do zahájení řízení nebyla předepsána forma – prokurátor proto mohl svou účast sdělit soudu na řízení ústně do protokolu, dále při prvním jednání nebo mohl soudu oznámit svou účast písemně. Jakmile prokurátor do řízení vstoupil, byl soud povinen ho vyrozumívát o všech úkonech a zvát ho ke všem jednáním, dokud prokurátor soudu výslovně neoznámil, že se dalšího jednání nezúčastní – tímto prohlášením z řízení vystoupil.²⁶

V případě vstupu prokurátora do řízení mu zákon přiznával opět postavení obdobné účastníkovi. Prokurátor mohl v důsledku své procesní legitimace podat návrh na zahájení odvolacího řízení v zákonné patnáctidenní lhůtě podle § 203 OSŘ, a to i v případě, že takovým návrhem vstoupil do řízení, které bylo již předtím zahájeno před soudem prvního stupně na základě návrhu někoho jiného či ex offio.²⁷ Odvolací důvody stále tehdejší OSŘ neznal, odvolání prokurátora proto mohlo být podáno z jakéhokoliv důvodu.

Rozsáhlejší změny v oblasti vstupových oprávnění prokuratury nikoliv překvapivě nastaly po listopadových událostech roku 1989. Mělo sice dojít k právní kontinuitě mezi předešlou a novou polistopadovou právní úpravou, ale musely se odstranit nedemokratické prvky fungování prokuratury.²⁸ Tyto nedemokratické prvky se mj. odstranily tím, že docházelo k výraznému omezení vstupových oprávnění prokurátora. Před rokem 1989 měl prokurátor oprávnění vstoupit do prakticky všech řízení (jak jsem výše uvedl) a to jak v oblasti nesporného řízení, tak i v oblasti

²² ŠTAJGR, František. *Občanské právo procesní*. 1. vydání. Praha: Orbis, 1964, s. 65.

²³ Tamtéž, s. 66.

²⁴ STEINER, Vilém. *Občanské právo procesní v teorii a praxi*. 1. vydání. Praha: Orbis, 1975, s. 51–52.

²⁵ ŠTAJGR, František. *Občanské právo procesní...*, s. 65.

²⁶ Tamtéž, s. 67–68.

²⁷ STEINER, Vilém. *Občanské právo procesní v teorii a praxi...*, s. 53.

²⁸ DÁVID, Radovan, TAUCHEN, Jaromír. *Vývoj působnosti státního zastupitelství v civilním řízení od roku 1848 do současnosti...*, s. 35.

sporného řízení.²⁹ Po roce 1989 se uvažovalo dokonce i o tom, že by mohla být intervence prokuratury do civilního řízení zrušena úplně.³⁰ Prokuratura byla po listopadových událostech shledávána pro civilní řízení jako netypický prvek, který může narušit zásadu rovnosti a jenž by do řízení neměl zasahovat proti vůli účastníků konkrétního civilního řízení.³¹ Všechny tyto uvedené aspekty zapříčinily to, že v průběhu celých devadesátých let byla účast prokurátora v civilním řízení stále výrazněji omezována.³²

Zásadním zásahem do tehdejšího civilního procesu byl zákon č. 519/1991 Sb., kterým se mění a doplňuje občanský soudní řád a notářský řád. Účelem tohoto zákona bylo odstranit některé instituty, které narušovaly základní zásady demokratického civilního procesu.³³ Tento zákon nabyl účinnosti 1. ledna 1992. Mezi instituty, které měly navrátit civilní proces do „normálu“ spadalo právě (kromě jiného) i omezení účasti prokurátora v civilním procesu. Lze tak souhlasit s Kraftovou, že toto výrazné omezení možnosti ingerence prokurátora do civilního řízení bylo reakcí na změnu společenského systému a na předchozí rozsáhlé pravomoci prokurátora před rokem 1989.³⁴

Prokurátor tak nově mohl dle § 35 odst. 1 OSŘ do již zahájeného řízení vstoupit ve třech případech – šlo o řízení ve věci prohlášení za mrtvého, řízení o způsobilosti k právním úkonům a řízení o zápisu do obchodního rejstříku. Prokurátor v těchto řízeních nemohl podávat řádné či mimořádné opravné prostředky. Ve všech zbývajících řízeních zanikla účast prokurátora právě dnem nabytí účinnosti výše uvedeného zákona.

1.2 Účel vstupového oprávnění

Obecně je účelem vstupů státního zastupitelství do nesporných řízení to, že takový vstup přispívá, resp. by měl přispívat k zákonnému průběhu civilního soudního řízení, čímž by mělo docházet i k zachování jednotnosti soudní judikatury.³⁵ S ohledem na primární účel právní úpravy nesporných řízení, kterým je garantování zvýšené právní ochrany při projednávání a rozhodování věcí, které jsou předmětem úpravy nesporných řízení³⁶, je účast státního zastupitelství na těchto řízeních více než žádoucí.

²⁹ ŠÍNOVÁ, Renáta, JURÁŠ, Marek. *Účastenství v civilním soudním řízení*. 1. vydání. Praha: Leges, 2015, s. 212.

³⁰ DÁVID, Radovan, TAUCHEN, Jaromír. *Vývoj působnosti státního zastupitelství v civilním řízení od roku 1848 do současnosti...*, s. 35.

³¹ Tamtéž, s. 36.

³² ŠÍNOVÁ, Renáta, JURÁŠ, Marek. *Účastenství...*, s. 212.

³³ Tamtéž, s. 33.

³⁴ KRAFT, Valeria. Ingerence státního zástupce do civilněprávní agendy. In MACKOVÁ, Alena (ed). *Aktuální otázky civilního a trestního řízení se zaměřením na rekodifikaci občanského soudního řádu a trestního řádu ve světle principů demokratického a právního státu*. Praha: Spolek českých právníků Všechno, 2016, s. 101–106.

³⁵ ZÁRUBA, Jan. K netrestní působnosti státního zastupitelství. *Právní praxe*, 1999, roč. 47, č. 9, s. 534–535.

³⁶ SMYČKOVÁ, Romana. In SMYČKOVÁ, Romana (ed). *Civilní mimosporový pořádek*. 1. vydání. Bratislava: C. H. Beck, 2017, s. 90.

Vstupovat do řízení však státní zastupitelství nesmí svévolně na základě svého volného uvážení, ale je nutno vždy dodržovat určitá omezující pravidla.

Mezi tato pravidla patří v první řadě to, že dle čl. 2 odst. 2 Ústavy ČR lze „*státní moc uplatňovat jen v případech, v mezích a způsoby, které stanoví zákon*“. Státní zastupitelství tak nemůže zákony i s ohledem na státovědné a historicko-právní souvislosti překračovat.³⁷ Dalším pravidlem je to, že státní zastupitelství může do řízení vstoupit jen při existenci veřejného zájmu.

Zákon o státním zastupitelství stanoví v § 1 odst. 1, že „*státní zastupitelství je soustavou úřadů států, určených k zastupování státu při ochraně veřejného zájmu ve věcech svěřených zákonem do působnosti státního zastupitelství*“. Tato působnost vyplývá nikoliv pouze ze ZŘS či OSŘ, ale i ze samotného zákona o státním zastupitelství – konkrétně z ustanovení § 4 odst. 1 písm. c) a § 5 ZSZ.

S ohledem na výše uvedené se vždy musí při výkonu působnosti klást důraz na to, že státní zastupitelství má povinnost jednat ve veřejném zájmu.³⁸ Státní zastupitelství tak primárně nemůže působit v zájmu určitého jednotlivce – např. účastníka civilního řízení, skupiny osob či v zájmu konkrétního státního zástupce, jenž v konkrétní věci jako zástupce státu vystupuje. Avšak nepochybně mohou nastat situace, kdy se veřejný zájem bude shodovat se zájmem účastníka či jiných procesních subjektů. K této situaci může docházet například v řízení o svéprávnosti. Cílem řízení o svéprávnosti je ochrana právního postavení posuzovaného. Je nepochybné, že k tomuto cíli směřuje jak zájem státního zastupitelství, tak i zájem opatrovníka posuzovaného, resp. samotného posuzovaného.

Úkolem státního zastupitelství je zastupovat stát jako veřejnoprávní korporaci, nikoliv jednat sám za sebe.³⁹ K faktu, že státní zastupitelství musí vždy jednat v mezích svých pravomocí a že jeho úkolem je zastupovat stát při ochraně veřejného zájmu se vyjádřil i Ústavní soud ve svém rozhodnutí.⁴⁰ Dle tohoto rozhodnutí státní zastupitelství vykonává v civilním řízení výkon pravomocí stanovené zákonem, jehož účelem je zastupování státu při ochraně veřejného zájmu.

Zda je podmínka existence veřejného zájmu splněna, vyhodnocuje samostatně státní zastupitelství. Soud nemůže závěr státního zastupitelství o existenci veřejného zájmu přezkoumávat a z takového zkoumání vyvozovat důsledky.⁴¹ Tato koncepce je postavena na tom, že státní zastupitelství jako specifický reprezentant státu správně posoudí, zda veřejný zájem v řízení existuje

³⁷ ŠÍNOVÁ, Renáta, JURÁŠ, Marek. *Účastenství*..., s. 209.

³⁸ Tamtéž, s. 211.

³⁹ KOUDELKA, Zdeněk. In KINDL, Tomáš (ed). *Zákon o státním zastupitelství s komentářem a judikaturou*. 1. vydání. Praha: Leges, 2010, s. 10.

⁴⁰ Usnesení Ústavního soudu ze dne 10. června 2008, sp. zn. 2695/08.

⁴¹ JANEK, Kryštof, JIRSA, Jaromír. In HAVLÍČEK, Karel (ed). *Občanské soudní řízení (soudcovský komentář)*. Kniha I. § 1-78g občanského soudního řádu. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 251.

či nikoliv.⁴² Kritérium veřejného zájmu je jedinou podmínkou pro vstup státního zastupitelství do řízení. Není možné stanovovat pro vstup státního zastupitelství další podmínky.⁴³ Nejvyšší soud se této skutečnosti mj. věnoval v jednom ze svých rozhodnutí.⁴⁴ Dovolatel dle tohoto rozhodnutí namítal, že mu byla způsobena závažná újma na jeho základních právech nezákonným vstupem Vrchního státního zastupitelství v Praze do řízení. Dle dovolatele mohlo státní zastupitelství do řízení vstoupit jen tehdy, jestliže se jej takové řízení jakýmkoliv způsobem přímo dotýká, přičemž dovolatel tvrdil, že státní zastupitelství nemůže do řízení vstoupit jen proto, že je proti dovolateli současně vedeno trestní řízení. Dle dovolatele pak tímto vstupem došlo k porušení principu rovnosti v trestním řízení, které s dovolatelem probíhalo kumulativně. Státní zastupitelství ve svém vyjádření k dovolání tvrdilo, že domněnka dovolatele o tom, že se řízení musí přímo dotýkat státního zastupitelství, byla nesprávná, protože nemá oporu v zákoně. S tímto souhlasil i Nejvyšší soud. Nejvyšší soud tvrdil, že nedošlo ani k porušení principu rovnosti v kumulativně probíhajícím trestním řízení.

Účastník řízení samostatně nemůže nijak brojit proti tomu, když státní zastupitelství vstoupí do řízení, ačkoli by v takovém řízení nejednalo ve veřejném zájmu a ani by v takovém řízení veřejný zájem neexistoval. Přesto zde však určitá, byť zprostředkovaná možnost, jak proti výše uvedenému problému brojit, existuje. Zákon o státním zastupitelství upravuje institut dohledu, který umožňuje podle § 12d odst. 1 ZSZ nejbližší vyššímu státnímu zastupitelství (v rámci nesporných řízení zásadně krajské státní zastupitelství) dávat písemné pokyny k postupu nejbližší nižších státních zastupitelství (v rámci nesporných řízení zásadně okresní státní zastupitelství) v témže obvodu při vyřizování věcí v jejich příslušnosti. Následkem nesplnění takového písemného pokynu nejbližší nižším státním zastupitelstvím může být dle § 12d odst. 2 ZSZ to, že nejbližší vyšší státní zastupitelství věc odmítnuvšímu státnímu zastupitelství odejme a vyřídí ji samo. Jedná se o tzv. vnější dohled⁴⁵, jenž je dle § 1 odst. 1 vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 23/1994 Sb., o jednacím řádu státního zastupitelství vymezen mj. na „*dodržování a aplikaci právních předpisů v působnosti státního zastupitelství*“ – tento vnější dohled se tak vztahuje i na ZŘS (i na kritérium veřejného zájmu) a na působnost v nesporných řízeních. Dotčený účastník může k zahájení výkonu dohledu podat podnět.

Institut dohledu může v praxi vypadat tak, že Okresní státní zastupitelství v Ostravě vstoupí podle § 8 odst. 1 písm. d) ZŘS do řízení o svéprávnosti, v němž však v konkrétním skutkovém případě není dán žádný veřejný zájem, Krajské státní zastupitelství v Ostravě (které je

⁴² JIRSA, Jaromír. In HAVLÍČEK, Karel (ed). *Občanské soudní řízení (soudcovský komentář). Kniha III. Zvláštní řízení soudní.* 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 44.

⁴³ ŠÍNOVÁ, Renáta, JURÁŠ, Marek. *Účastensví.*..., s. 213.

⁴⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. června 2006, sp. zn. 29 Odo 44/2004.

⁴⁵ RŮŽIČKA, Miroslav. In KINDL, Tomáš (ed). *Zákon o státním zastupitelství s komentářem a judikaturou.*..., s. 90.

bezprostředně nejbližší nadřízené OSZ v Ostravě) dá podle § 12d odst. 1 ZSZ písemný pokyn OSZ v Ostravě, aby z řízení vystoupilo, OSZ v Ostravě však tento pokyn nesplní. Následkem tohoto nesplnění dojde k tomu, že KSZ v Ostravě po naplnění všech podmínek uvedených v § 12d odst. 2 ZSZ věc OSZ v Ostravě odejme a vyřídí ji samostatně – toto vyřízení bude spočívat v tom, že KSZ v Ostravě z řízení o svéprávnosti z důvodu absence veřejného zájmu vystoupí. S ohledem na subsidiární povahu dohledu⁴⁶ však lze očekávat, že k takovýmto situacím bude docházet zřídka.

Je však nutné říct, že ačkoliv je vymezení veřejného zájmu i s ohledem na výše uvedené mimořádně důležité, není tento pojem jako takový nikterak legislativně definován. Jedná se o neurčitý právní pojem.⁴⁷ V nesporných řízeních představuje veřejný zájem rovněž významné interpretační pravidlo. Při jeho využití se vždy musí zohlednit test legitimity cíle a účelu v daném konkrétním právním vztahu a poměrování hodnot, kterým má být poskytnuta právní ochrana.⁴⁸ Veřejný zájem musí být státním zastupitelstvím vždy identifikován v jednotlivých řízeních pro konkrétní případy ad hoc.

Za veřejný zájem lze považovat takový zájem, jenž je společný většině „běžné populace“. V konkrétnější podobě lze za veřejný zájem považovat především zájem na dodržování právních předpisů a mezinárodních smluv, kterými je Česká republika vázána. Realizaci tohoto veřejného zájmu pomáhá zachovávat právě působení státního zastupitelství i v nesporných řízeních – vždy však v rámci zákonem svěřené působnosti (jak jsem již uvedl výše).⁴⁹ V nesporných řízeních bude obecně dán veřejný zájem zejména na: ochraně základních lidských práv a svobod, ochraně osob, které jsou ohroženy na svých právech pro svůj věk či fyzické nebo duševní vlastnosti a dále z důvodu řádného zjištění skutkového stavu (v souladu s vyšetřovací zásadou, která v nesporných řízeních převažuje nad zásadou projednací). Dále bude veřejný zájem dán na respektování pravidel spravedlivého procesu.⁵⁰ Státní zastupitelství však vždy musí při ochraně veřejného zájmu respektovat zásadu nestrannosti a rovnosti, jak ji deklaruje ustanovení § 2 odst. 2 ZSZ.

Musím souhlasit s názorem Šínové, že lze považovat pojem „veřejný zájem“, a to jak z pohledu de lege lata i de lege ferenda, za nejasný a nekonkrétní. Tato nejasnost a nekonkrétnost způsobuje, že nejsou určeny přesné hranice fungování státního zastupitelství v civilním řízení.⁵¹

⁴⁶ RŮŽIČKA, Miroslav. In KINDL, Tomáš (ed). *Zákon o státním zastupitelství s komentářem a judikaturou...*, s. 88.

⁴⁷ Tamtéž, s. 10.

⁴⁸ SMYČKOVÁ, Romana, ŠTEVČEK, Roman. In SMYČKOVÁ, Romana (ed). *Civilný mimosporový poriadok...*, s. 3.

⁴⁹ HRADIŠŤAN, Robert. Úloha státního zastupitelství v oblasti netrestní působnosti. *Státní zastupitelství*, 2011, roč. 9, č. 10, s. 38.

⁵⁰ Tamtéž, s. 37.

⁵¹ ŠÍNOVÁ, Renáta, JURÁŠ, Marek. *Účastenství...*, s. 213.

V zásadě by šlo souhlasit se Zárubou, podle něhož může být veřejný zájem definován zákonem.⁵² Proti tomu však lze vznést zásadní námitku spočívající v tom, že by takové legislativní definování nepostihovalo všechny v životě možné situace, které se mohou stát a dle mého názoru by v praxi vznikaly poměrně zásadní problémy. Nadto je nutné uvést, že veřejný zájem není neměnný. Jde o časově i místně proměnlivý pojem.⁵³ Toto je další argument proti legislativnímu definování veřejného zájmu. Ustanovení ZSZ, v němž by mohl být veřejný zájem legislativně definován, se v důsledku výše uvedeného může časem stát obsolentním.

Dalším problémem však může být, jak pojem „veřejný zájem“ nahradit. Slovenský zákon o prokuratuře⁵⁴ v § 3 odst. 1 například stanoví obecnou proklamací⁵⁵, že „*Prokuratura chrání práva a zákonem chráněné zájmy fyzických osob, právnických osob a státu*“. Takové obecné informační vymezení mi přijde vhodnější než vymezovat působnost státního zastupitelství prostřednictvím neurčitěho právního pojmu, kterým je veřejný zájem. Naproti tomu by však hrozilo, že by se při takovém vymezení poskytovala ochrana spíše individuálním zájmům, což by bylo nežádoucí. Pokud se zákonodárce v budoucnosti pojem „veřejný zájem“ rozhodne nahradit, lze souhlasit s Hradišťanem v tom, že by měl být nahrazen takovým pojmem, který má určitou míru předvídatelnosti, aby účastníci věděli, co mohou od zásahu státního zastupitelství v nesporných řízeních očekávat a jaká je jeho působnost.⁵⁶

1.3 Vstup státního zastupitelství in concreto

Oprávnění státního zastupitelství vstupovat do řízení vyplývá ze samotného ZSZ, který v § 5 odst. 1 stanoví, že „*státní zastupitelství je oprávněno vstoupit do již zahájeného občanského soudního řízení jen v případech, které stanoví zákon*“. Toto ustanovení je výchozím ustanovením, které státnímu zastupitelství obecně umožňuje určitým způsobem zasahovat do civilního procesu, je-li k tomu státní zastupitelství zákonem zmocněno. V rámci nesporných řízení je v § 8 odst. 1 ZŘS uveden výčet těchto řízení. Jedná se o výčet taxativní⁵⁷, který tedy výkladem nelze nijak rozšiřovat ani zužovat. Není povinností státního zastupitelství do těchto řízení vždy vstupovat, což vyplývá z jazykového znění tohoto ustanovení – viz „*Státní zastupitelství může vstoupit do zahájeného řízení...*“, jak jsem již uváděl výše. Úvaha, zda do takového řízení vstoupit či nikoliv, je závislá jen a pouze na

⁵² ZÁRUBA, Jan. In KOCOUREK, Jirí (ed). *Zákon o soudech a soudcích; Zákon o státním zastupitelství. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 395.

⁵³ SMYČKOVÁ, Romana, ŠTEVČEK, Roman. In SMYČKOVÁ, Romana (ed). *Civilní mimosporový poriadok...*, s. 3.

⁵⁴ Zákon č. 153/2001 o prokuratuře, Z. z.

⁵⁵ Byť i tam nalezneme v § 3 odst. 2 zmínku o povinnosti konat ve veřejném zájmu.

⁵⁶ HRADIŠŤAN, Robert. Úloha státního zastupitelství v oblasti netrestní působnosti..., s. 38.

⁵⁷ ŠÍNOVÁ, Renáta. In ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. *Civilní proces. Řízení nesporné, rozhodčí a s mezinárodním prvkem*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 35.

podmínce veřejného zájmu. Ke vstupu je v souladu s § 7 odst. 2 ZSZ příslušné státní zastupitelství, které působí u věcně, místně a funkčně příslušného soudu.⁵⁸

Slovenská právní úprava umožňuje prokuratuře dle § 13 odst. 1 CMP vstupovat do mnohem většího počtu nesporných řízení, než je tomu v České republice u státního zastupitelství. Prokuratura na Slovensku může vstoupit do všech nesporných řízení s výjimkou řízení, které se týká rozvodu manželství. Pokud je s řízením o rozvod manželství spojeno i řízení, které se týká porozvodové úpravy poměrů manželů k nezletilým dětem, může prokurátor vstoupit do řízení i v této části. Takto extenzivně nastavené vstupové oprávnění prokurátora je dle Smyčkové výsledkem snahy zákonodárce o zachování ochrany či nejlepšího zájmu nezletilého, ochrany základních lidských práv a svobod, dále ochrany osob se zdravotním postižením a zachováním právní jistoty v majetkových vztazích. Důvodem, proč zákonodárce neumožnil vstupovat do řízení o rozvodu manželství, je dle Smyčkové zvláštnost práv a povinností, které vyplývají ze svazku mezi rozvádějícími se manžely ve vztahu k jejich autonomní vůli.⁵⁹ Osobně se však domnívám, že tento široký záběr řízení, do kterých může prokurátor vstoupit, nebyl slovenským zákonodárcem vyřešen příliš šťastně. Zákonodárce mohl prokurátorovi v nesporných řízeních znemožnit vstup například do dědického řízení, které je upraveno v § 158 a násl. CMP obdobně, jak tomu učinil v řízení o rozvod manželství, protože dědické řízení lze chápat výlučně jako soukromoprávní řízení, do něhož by neměl stát zasahovat. O tomto ryze soukromoprávním charakteru dědického řízení (resp. v ČR pozůstalostního řízení) svědčí i fakt, že je např. z pozůstalostního řízení v ČR zásadně vyloučena veřejnost podle § 182 odst. 1 ZŘS.⁶⁰ Takto široké vstupové oprávnění však odpovídá tomu, že je na Slovensku uplatňován tradiční prokurátorský dozor. Dále je to dáno i mentalitou národa a obecným požadavkem na určitou míru kontroly soudu ze strany prokuratury.

Státní zastupitelství může do řízení vstoupit kdykoliv po jeho zahájení, a to dokonce i po jeho pravomocném skončení.⁶¹ Státní zastupitelství také může kdykoliv z řízení vystoupit.⁶² Základním předpokladem pro vystoupení z řízení je zjištění státního zastupitelství, že jeho další účast v řízení není nutná – tj., že to nevyžaduje veřejný zájem nebo státní zastupitelství zjistí, že nejsou splněny podmínky pro vstup do řízení.⁶³ V této souvislosti se ztotožňuji s názorem Dávida, že je možné dvojí vstup do téhož řízení – tj. státní zastupitelství do řízení vstoupí, následně vystoupí

⁵⁸ DÁVID, Radovan. Vstup státního zastupitelství do civilního řízení. *Státní zastupitelství*, 2008, roč. 6, č. 6, s. 8.

⁵⁹ SMYČKOVÁ, Romana. In SMYČKOVÁ, Romana (ed). *Civilný mimosporový poriadok...*, s. 91.

⁶⁰ TLÁŠKOVÁ, Šárka. In SVOBODA, Karel (ed). *Zákon o zvláštních řízeních soudních*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 396.

⁶¹ Například podáním žaloby pro zmatečnost.

⁶² ŠÍNOVÁ, Renáta, JURÁŠ, Marek. *Účastenství...*, s. 214.

⁶³ DÁVID, Radovan. Vstup státního zastupitelství do civilního řízení..., s. 13.

a poté znovu vstoupí. Poněvadž zákon ani POP takovou možnost nezapovídá.⁶⁴ Dle mého názoru by se však mělo jednat o zcela mimořádné situace.

Státní zastupitelství může do řízení dokonce vstoupit současně s podáním odvolání, neuplynula-li odvolací lhůta všem účastníkům řízení.⁶⁵ Vstup do řízení současně s podáním odvolání by byl dle mého názoru vhodný zejména v případech, kdy by například došlo ke zcela flagrantnímu porušení zákona, aniž by účastník, v jehož neprospěch bylo rozhodnuto, svého práva podat odvolání využil. Státní zastupitelství by tak v těchto situacích bylo de facto poslední záchranou proti zvrácení takového nezákonného rozhodnutí.

Pokud státní zastupitelství nevstoupí do řízení u soudu I. stupně ani nevstoupí současně s podáním odvolání, je ke vstupu do řízení u odvolacího soudu příslušné státní zastupitelství, které působí u odvolacího soudu od okamžiku, kdy byl spis s odvoláním účastníka soudem I. stupně předložen odvolacímu soudu podle § 210 odst. 3 OSŘ.⁶⁶

S ohledem na fakt, že otázka vstupu je závislá na veřejném zájmu, tak státní zastupitelství nemůže zneužívat svého postavení a svých oprávnění vstupovat do řízení v situacích, kdy by to bylo nadbytečné či až ohrožující s ohledem na princip rovnosti stran. V řízeních, do kterých státní zastupitelství vstoupí, by mělo vystupovat aktivně, nikoliv pouze formálně, za účelem zaznamenání si „čárky“ do statistiky.⁶⁷ Zcela pasivní přístup státního zastupitelství v řízeních, do nichž vstoupilo, by byl rovněž také v rozporu s požadavky odbornosti a účinnosti, které vyplývají z § 2 odst. 2 ZSZ.

Vstup státního zastupitelství do řízení je neformálním procesním úkonem, jehož náležitosti vymezuje pokyn obecné povahy č. 9/2008 nejvyššího státního zástupce. Oprávnění nejvyššího státního zástupce vydávat pokyny obecné povahy vyplývá z § 12 odst. 1 ZSZ. Tyto obecné pokyny slouží ke sjednocení a usměrnění postupu státních zástupců při výkonu působnosti státního zastupitelství.⁶⁸ Těmito pokyny se upravuje neurčitý okruh věcí určitého druhu – v našem případě výkon netrestní působnosti a jde pro státní zástupce o všeobecně závazný předpis.⁶⁹ Na Slovensku je situace obdobná, postup prokurátorů při vykonávání netrestní působnosti je upraven příkazem generálního prokurátora Slovenské republiky č. 9/2017. V porovnání s českým pokynem obecné povahy je tento příkaz jednoznačně podrobnější. Příkaz reaguje na provedenou rekodifikaci civilního procesu na Slovensku, která tam byla provedena v uplynulých letech. V České republice musí státní zástupci stále pracovat s poměrně zastaralým pokynem z roku 2008, jenž například nereflektuje fakt, že je zde od roku 2014 účinný ZŘS.

⁶⁴ Tamtéž.

⁶⁵ ZÁRUBA, Jan. In FIALA, Václav (ed). *Občanský soudní řád. Komentář. 1. díl.* 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2009, s. 133.

⁶⁶ Tamtéž, s. 134.

⁶⁷ DÁVID, Radovan. Vstup státního zastupitelství do civilního řízení..., s. 9.

⁶⁸ RŮŽIČKA, Miroslav. In KINDL, Tomáš (ed). *Zákon o státním zastupitelství s komentářem a judikaturou...*, s. 56.

⁶⁹ Tamtéž.

Vstup je účinný okamžikem, kdy soudu došlo písemné oznámení o jeho vstupu do řízení.⁷⁰ Vstup je však dle čl. 8 odst. 3 POP možný učinit i ústní formou. V takovém případě je vstup účinný okamžikem, kdy tuto skutečnost soud poznamená do protokolu o soudním řízení.⁷¹ Ústně učiněný vstup do řízení je subsidiární formou oproti písemně učiněnému vstupu. Je nutné ho užít až jako prostředek ultima ratio v nezbytných a neodkladných případech či v situacích, kdy není potřeba činit při vstupu procesní návrhy.

Písemné prohlášení o vstupu musí dle čl. 8 odst. 2 POP obsahovat zejména: označení účastníků řízení, prohlášení o vstupu do řízení, návrhy na provedení důkazů, pokud nebyly uplatněny účastníky řízení a dále jméno a podpis vedoucího nebo pověřeného státního zástupce. O svém vstupu vede státní zastupitelství zvláštní spis. V takovém spisu je zahrnut především skutkový i právní rozbor případu, dále obsahuje důkazní návrhy, které státní zastupitelství na jednání předloží a alespoň osnovu závěrečného návrhu.⁷²

O vstupu státního zastupitelství do řízení příslušný soud, u kterého řízení probíhá, nevydává žádné rozhodnutí. Soud vezme vstup pouze na vědomí. Pokud se však soud domnívá, že jde o řízení, do kterého státní zastupitelství není oprávněno vstoupit, tak by se státním zastupitelstvím neměl dále jednat⁷³ a měl by informovat státní zastupitelství o takové skutečnosti. Jedná se o situace, které nejsou jak v české, tak slovenské právní úpravě upraveny, ale jde o logický postup, který by v takovém případě musel nevyhnutelně následovat. De lege ferenda však tento postup zákonem upraven být může. V praxi však lze očekávat, že k této situaci nebude docházet příliš často, jednalo by se nepochybně o situace rozporné s principem řádného výkonu funkce státního zástupce⁷⁴, jak vymezuje § 24 odst. 1 ZSZ. Pokud by státní zastupitelství podávalo prohlášení o vstupu do řízení, do nichž vstupovat nemůže opakovaně (zejména vědomě či šikanózně), mohl by soud podat podnět k zahájení kárného řízení nebo by předseda takového soudu mohl podat přímo návrh na zahájení takového řízení⁷⁵ s příslušným státním zástupcem, který takové návrhy opakovaně podává. Nepochybně by se jednalo o kárné provinění, za které dle § 27 ZSZ státní zástupce odpovídá. Šlo by o zaviněné porušení povinností, ohrožující důvěru v odbornost státního zástupce ve smyslu § 28 ZSZ.

Jak se může účastník řízení bránit, pokud státní zastupitelství vstoupí do řízení, do něhož vstupovat nemůže a soud tuto procesní chybu přehlédne? Například státní zastupitelství vstoupí do řízení o prohlášení člověka za nezvěstného, ačkoliv toto řízení není uvedeno v taxativním výčtu

⁷⁰ ŠÍNOVÁ, Renáta, JURÁŠ, Marek. *Účastenství...*, s. 214.

⁷¹ Tamtéž.

⁷² DÁVID, Radovan. *Vstup státního zastupitelství do civilního řízení...*, s. 9.

⁷³ FEČÍK, Marián. In ŠTEVČEK, Marek (ed). *Civilný sporový poriadok*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016, s. 336.

⁷⁴ KOUDELKA, Zdeněk. In KINDL, Tomáš (ed). *Zákon o státním zastupitelství s komentářem a judikaturou...*, s. 292.

⁷⁵ Kárné řízení upravuje zákon č. 7/2002 Sb., o řízení ve věcech soudců a státních zástupců.

v § 8 odst. 1 ZŘS. Osobně se domnívám, že pokud by měla účast státního zastupitelství v takovém řízení pro účastníka důsledky, které by měly za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, může účastník takové rozhodnutí napadnout odvoláním. Odvolání by bylo opřeno o odvolací důvod vymezený v § 205 písm. c) o. s. ř.⁷⁶ Toto ustanovení spočívá v existenci jiných vad řízení, než jsou vady, které patří do kategorie nesprávných a neúplných skutkových zjištění a závěrů anebo nesprávného právního posouzení.⁷⁷ Účast státního zastupitelství v takových řízeních, pokud má pro účastníka nepříznivý důsledek, lze dle mého názoru jednoznačně pod výše uvedený odvolací důvod subsumovat.

Ve slovenské právní úpravě výše uvedená skutečnost dle Fečíka⁷⁸ zakládá odvolací důvod vymezený v § 365 odst. 1 písm. b) CSP Podle tohoto ustanovení je odvolacím důvodem to, že „*soud nesprávným procesním postupem znemožnil straně, aby uskutečňovala její vlastní procesní práva v takové míře, že došlo k porušení práva na spravedlivý proces*“. Nicméně se domnívám, že tento názor není příliš správný. Spravedlivý proces nemusí být porušen tím, že státní zastupitelství vystupuje v řízení, do něhož vstoupit nemohlo. Spravedlivý proces by byl v takovém případě porušen jen tehdy, kdyby bylo účastníkovi např. znemožněno právo být vyslechnutý, právo navrhnout důkazy a vyjadřovat se k nim, právo na řádné poučení.⁷⁹ K takové vadě spočívající v porušení spravedlivého procesu však samotnou účastí prokurátora v řízení, do něhož nemohl vstoupit, bez dalšího, dle mého názoru, nedojde. I ve slovenské právní úpravě by účastník mohl v těchto případech uplatňovat odvolací důvod podle § 365 odst. 1 písm. c) CSP, který je obdobný odvolacímu důvodu podle § 205 písm. c) OSŘ.

1.4 Procesní postavení státního zastupitelství, které do řízení vstoupilo

Jestliže státní zastupitelství do nesporného řízení vstoupí, stává se zvláštním procesním subjektem.⁸⁰ Klíčovým ustanovením, které normuje postavení státního zastupitelství jako zvláštního procesního subjektu, je § 35 odst. 2 OSŘ, dle něhož je státní zastupitelství v řízení, do něhož vstoupilo „*oprávněno ke všem úkonům, které může vykonat účastník řízení, pokud nejde o úkony, které může vykonat jen účastník právního poměru*“. Účelem tohoto ustanovení je upřít státnímu zastupitelství možnost zasahovat do hmotněprávní sféry účastníků řízení.⁸¹ Ustanovení nerozlišuje, zda státní zastupitelství do řízení pouze vstoupilo či podalo návrh na zahájení řízení. Jedná se o jednotnou

⁷⁶ V nesporných řízeních však odvolací důvod nemusí být vymezen podle § 28 odst. 3 ZŘS.

⁷⁷ PETR, Bohuslav, JIRSA, Jaromír. In HAVLÍČEK, Karel (ed). *Občanské soudní řízení (soudcovský komentář). Kniha IV. § 201-250 občanského soudního řádu*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 40.

⁷⁸ FEČÍK, Marián. In ŠTEVČEK, Marek (ed). *Civilný sporový poriadok...*, s. 336.

⁷⁹ Tamtéž, s. 1239.

⁸⁰ ŠINOVÁ, Renáta In SVOBODA, Karel. *Civilní proces. Obecná část a sporné řízení*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 43

⁸¹ LAVICKÝ, Petr. In LAVICKÝ, Petr (ed). *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Řízení nesporné. Praktický komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 41.

úpravu procesních oprávnění státního zastupitelství jak v případě jeho vstupu, tak i v případě podání návrhu na zahájení řízení.⁸² Zjednodušeně řečeno je prostřednictvím tohoto ustanovení státní zastupitelství jako zvláštní procesní subjekt oprávněno činit veškeré procesní úkony, které mohou činit účastníci řízení s výjimkou dispozičních úkonů, jimiž se nakládá s právním poměrem, který je předmětem řízení.⁸³ Za takové zapovězené úkony lze považovat například zpětvzetí návrhu, jeho změnu a dále například uzavření smíru podle § 9 ZŘS.⁸⁴ Za charakteristická práva, která státnímu zastupitelství při jeho vstupu náleží, lze jmenovat např. nahlížení do soudního spisu (§ 44 OSŘ), činění důkazních návrhů a vyjádření k provedeným důkazům (§ 120 a § 123 OSŘ) či například podávání opravných prostředků.⁸⁵

O řízeních, která nejsou zahájena návrhem státního zastupitelství, jej informuje soud, který má zvláštní notifikační povinnost. Tato notifikační povinnost je zakotvena v § 6 odst. 9 písm. f) JŘS. Dle toho ustanovení vedoucí soudní kanceláře zasílá státnímu zastupitelství návrh nebo usnesení o zahájení řízení ve věcech podle § 8 odst. 1 ZŘS.⁸⁶ V případě, že by byl zaslán státnímu zastupitelství návrh na zahájení řízení, do něhož státní zastupitelství nemůže vstoupit, mělo by reagovat pravděpodobně neformálním dopisem, v němž uvede, že není oprávněno do takového řízení vstoupit. Tato notifikační povinnost je jednou z možností, jak se státní zastupitelství může dozvědět o tom, že bylo zahájeno řízení, do něhož může vstoupit. Na základě takového informování potom zváží s ohledem na veřejný zájem, zda do řízení zasáhnout či nikoliv. Další možností, jak se dozvědět o zahájení řízení, je samozřejmě vlastní úřední činnost státního zastupitelství.

Státní zastupitelství je v pozici zvláštního procesního subjektu oprávněno podat odvolání podle § 203 odst. 2 OSŘ. Toto oprávnění je v nesporných řízeních omezeno jen na věci vyčtené v § 8 odst. 1 ZŘS. Pokud státní zastupitelství vstoupí do řízení před vyhlášením (vydáním) napadeného rozhodnutí, řídí se jeho lhůta k podání odvolání podle ustanovení § 204 OSŘ. Pokud však vstoupí do řízení až poté, co již bylo rozhodnuto, musí odvolání podat dříve, než uplyne odvolací lhůta všem účastníkům.⁸⁷ Nejvhodnější je dle mého názoru v takových případech vložit odvolání do prohlášení o vstupu do řízení. Byť zákon povinnost, aby došlo k podání odvolání v takové lhůtě, nevyžaduje, tak se dle mého názoru jedná o zcela logickou tezi. Neboť nepodáním

⁸² ZÁRUBA, Jan. Nová právní úprava účasti státního zastupitelství v civilním procesu. *Státní zastupitelství*, 2014, roč. 12, č. 6, s. 9.

⁸³ ŠÍNOVÁ, Renáta, JURÁŠ, Marek. *Účastenství...*, s. 215.

⁸⁴ LAVICKÝ, Petr. In LAVICKÝ, Petr (ed). *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Řízení nesporné...*, s. 41.

⁸⁵ ŠÍNOVÁ, Renáta. In SVOBODA, Karel (ed). *Občanský soudní řád. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 172.

⁸⁶ ŠÍNOVÁ, Renáta, JURÁŠ, Marek. *Účastenství...*, s. 222.

⁸⁷ JAKŠIČ, Vít. In LAVICKÝ, Petr (ed). *Občanský soudní řád (§ 1 až 250l). Řízení sporné. Praktický komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 889–890.

odvolání v takto omezené lhůtě by docházelo k nežádoucímu prodlužování soudního řízení. To je nepochybně v rozporu se zásadou rychlosti, která má být naplňována dle čl. 38 odst. 2 LZPS. De lege ferenda by i z důvodu právní jistoty, měly být tyto otázky zákonodárcem legislativně stanoveny. Odvolání podává státní zastupitelství, které působí u prvostupňového soudu v souladu s § 7 odst. 2 ZSZ. V odvolacím řízení je však odvolání zastupováno státním zastupitelstvím, které působí u odvolacího soudu podle téhož ustanovení.

Státní zastupitelství je podle § 231 odst. 2 OSŘ aktivně legitimováno i k podání žaloby pro zmatečnost. Toto oprávnění je v nesporných řízeních omezeno jen na věci vyčtené v § 8 odst. 1 ZŘS. Nevstoupí-li státní zastupitelství do řízení, má možnost podat žalobu pro zmatečnost ve lhůtě, která končí stejně jako posledního účastníku řízení. Vstoupí-li však do řízení, běží mu lhůta samostatně podle § 234 OSŘ.⁸⁸ Lze předpokládat, že státní zastupitelství bude aktivní zejména při podání žaloby pro zmatečnost z důvodu uvedeného v § 229 odst. 1 písm. g) OSŘ, který spočívá v tom, že bylo rozhodnuto v neprospěch účastníka v důsledku trestného činu soudce nebo přisedícího. Je pravděpodobné, že žádný jiný aktivně legitimovaný subjekt nebude mít v těchto případech lepší přehled než státní zastupitelství jako orgán zastupující veřejnou žalobu. Žaloba pro zmatečnost musí kromě obecných náležitostí podle § 42 odst. 2 OSŘ a § 232 odst. 1 OSŘ obsahovat dle Čl. 7 POP i údaj o předchozím vstupu do řízení. Nevstoupilo-li státní zastupitelství do řízení, pak musí být takové prohlášení o vstupu uvedeno v žalobě.

Žalobu na obnovu řízení ani dovolání není státní zastupitelství v pozici zvláštního procesního subjektu oprávněno podat, jelikož mu zákon takové oprávnění nepřiznává.⁸⁹ Je to odůvodněno argumentací e silentio legis. Soudy se v judikatuře⁹⁰ přiklonily k názoru, že vedlejší účastník není oprávněn podat dovolání a dle komentářové literatury platí obdobné tvrzení i pro státní zastupitelství v postavení zvláštního procesního subjektu.⁹¹

⁸⁸ Tamtéž, s. 972.

⁸⁹ ŠÍNOVÁ, Renáta. In SVOBODA, Karel (ed). *Občanský soudní řád. Komentář...*, s. 175.

⁹⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. května 2003, sp. zn. 25 Cdo 162/2003.

⁹¹ VOJTEK, Petr. In HAVLÍČEK, Karel (ed). *Občanské soudní řízení (soudcovský komentář). Kniha IV. § 201-250 občanského soudního řádu...*, s. 189

2. Návrhová oprávnění státního zastupitelství v nesporných řízeních se zaměřením na řízení, která se týkají statusových otázek fyzických osob

2.1 Návrhová oprávnění z historického pohledu

První návrhová oprávnění státního zastupitelství ve statusových věcech fyzických osob byla v právním řádu na našem území obsažena v roce 1916, kdy došlo k přijetí císařského nařízení o zbavení svéprávnosti.⁹² Státní zastupitelství mohlo na základě tohoto nařízení podat ve veřejném zájmu návrh na zahájení řízení ve věci zbavení způsobilosti k právním úkonům.⁹³

Další návrhová oprávnění byla do právního řádu vnesena až OSŘ50. Dle § 6 odst. 3 OSŘ50 mohl být prokurátorem podán návrh na zahájení řízení, pokud to umožňoval zákon. Jinak než na základě výslovného zmocnění zákonem prokurátor návrhy podávat nemohl. Podání návrhu prokurátorem bylo projevem jeho přesvědčení, že byla v daném případě porušena zákonnost, kdyby nebyl návrh na zahájení řízení podán.⁹⁴ OSŘ50 v původním znění umožňoval prokurátorovi podat návrh na zahájení řízení o důkazu smrti podle § 308 odst. 2. Prokurátor byl také oprávněn podávat odvolání proti rozsudku (§ 174 OSŘ50), resp. stížnost proti usnesení (§ 190 OSŘ50) či návrh na obnovu řízení (§ 204 OSŘ50), generální prokurátor byl rovněž oprávněn podávat stížnost pro porušení zákona dle § 210 OSŘ50 a násl.

Zásadní změny nastaly roku 1952, kdy došlo k novele OSŘ50.⁹⁵ Novela kromě jiného výrazně rozšířila návrhová oprávnění prokurátora. Dle § 6 odst. 3 byl prokurátor nově oprávněn podat návrh na zahájení řízení, pokud měl za to, že podání návrhu vyžadovala ochrana zájmů státu nebo pracujících. Z tohoto požadavku je zjevné, že prokurátor mohl podávat návrh na zahájení řízení prakticky libovolně. V případě podání návrhu se prokurátor stal účastníkem, nebyl však oprávněn k procesním úkonům, jimiž se nakládá s předmětem řízení. Naopak byl oprávněn návrh změnit či jej vzít zpět.⁹⁶ Aktivní účast prokurátora měla přispívat ke zjištění všech skutečností, kterých bylo třeba k tomu, aby soud mohl vydat správné rozhodnutí, které bylo souladné se zákonem.⁹⁷

OSŘ ve svém původním znění umožňoval prokurátorovi podle § 35 odst. 1 OSŘ podat návrh na zahájení řízení, kdykoliv to vyžadoval zájem společnosti nebo ochrana práv občanů. Účelem účasti bylo strážení socialistické zákonnosti. Návrh nemohl být podán, šlo-li o ryze osobní

⁹² Císařské nařízení č. 207/1916 ř. z., řád o zbavení svéprávnosti.

⁹³ DÁVID, Radovan, TAUCHEN, Jaromír. Vývoj působnosti státního zastupitelství v civilním řízení od roku 1848 do současnosti..., s. 35.

⁹⁴ ŠTAJGR, František, BOURA, Ferdinand. *Prokurátor v občanském soudním řízení...*, s. 43.

⁹⁵ Zákon č. 68/1952 Sb., o změně a doplnění občanského soudního řádu.

⁹⁶ ŠTAJGR, František, BOURA, Ferdinand. *Prokurátor v občanském soudním řízení...*, s. 51–52.

⁹⁷ Tamtéž, s. 58.

právo občana. Jednalo se například o podání návrhu na rozvod manželství, na osvojení či návrh na vyslovení neplatnosti manželství. Prokurátor byl oprávněn vzít návrh zpět nebo jej měnit.⁹⁸ Zajímavostí je, že prokurátor nebyl v případech, kdy podal návrh na zahájení řízení, považován za účastníka řízení. Postavení účastníka řízení získával prokurátor, resp. generální prokurátor jen v případech, kdy byl jediným aktivně legitimován subjektem k podání návrhu.⁹⁹ Dle literatury se v ostatních případech jednalo o samostatný procesní subjekt.¹⁰⁰

Prokurátor byl oprávněn podat odvolání (§ 203 OSŘ), generální prokurátor mohl podat stížnost pro porušení zákona (§ 236 a násl. OSŘ) a rovněž mohl podle novely OSŘ¹⁰¹ podávat návrhy na obnovu řízení.

Po roce 1989 byla z civilního procesu odstraněna veškerá návrhová oprávnění. Ve všech již zahájených řízeních, kdy návrh podával prokurátor, zanikla účast prokurátora ke dni nabytí účinnosti zákona č. 519/1991 Sb., kterým se mění a doplňuje občanský soudní řád a notářský řád.¹⁰²

2.2 Procesní postavení státního zastupitelství jako navrhovatele

Státní zastupitelství je v případě podání návrhu na zahájení řízení považováno za účastníka řízení se všemi právy a povinnostmi z toho vyplývajícími. Návrh může být v nesporných řízeních podán ve věcech vymezených paragrafem 8 odst. 2 ZŘS. Návrh lze, z povahy věci, respektive z důvodu nemožnosti vést dvě řízení o stejném předmětu, podat jen v případě, že nebyl podán jiným subjektem již dříve či nezahájil-li soud řízení sám. Podmínkou pro podání návrhu státním zastupitelstvím je opět existence veřejného zájmu na jeho podání.¹⁰³

Státní zastupitelství je v případě podání návrhu na zahájení řízení oprávněno v řízení činit všechny úkony, které procesnímu postavení účastníka řízení náleží. Jedná se například o změnu návrhu (§ 95 OSŘ) či jeho zpětvzetí (§ 96 OSŘ). Důsledkem zpětvzetí návrhu je ukončení účasti státního zastupitelství na řízení, protože se řízení zastavuje. Pokud soud rozhodne o neúčinnosti zpětvzetí návrhu podle § 96 odst. 3 OSŘ, tak řízení probíhá nadále, tedy i s účastí státního zastupitelství v pozici navrhovatele. Účinné zpětvzetí návrhu však nebrání státnímu zastupitelství či jinému oprávněnému navrhovateli podat návrh znovu, neboť se zpětvzetím návrhu nezakládá

⁹⁸ STEINER, Vilém. *Občanské právo procesní v teorii a praxi...*, s. 53.

⁹⁹ HLAVSA, Petr, WINTEROVÁ, Alena. *Občanské právo procesní*. 3. vydání. Praha: Univerzita Karlova, 1987, s. 41.

¹⁰⁰ ČEŠKA, Zdeněk a kol. *Občanské právo procesní*. 1. vydání. Praha: Panorama, 1989, s. 96.

¹⁰¹ Zákon č. 133/1982 Sb., kterým se mění a doplňuje občanský soudní řád.

¹⁰² DÁVID, Radovan, TAUCHEN, Jaromír. Vývoj působnosti státního zastupitelství v civilním řízení od roku 1848 do současnosti..., s. 36.

¹⁰³ JANEK, Kryštof, JIRSA, Jaromír. In HAVLÍČEK, Karel (ed). *Občanské soudní řízení (soudcovský komentář)*. Kniha I. § 1-78g občanského soudního řádu..., s. 251.

překážka *res iudicata*.¹⁰⁴ Soud také může po účinném zpětvzetí návrhu zahájit řízení i *ex offio* (umožňuje-li to ZŘS).

Státní zastupitelství však není oprávněno činit úkony, které by mohl činit pouze účastník hmotněprávního poměru¹⁰⁵, o němž v řízení jde podle § 35 odst. 2 OSŘ. Je to dáno i tím, že je k podání návrhu legitimováno na základě procesní, nikoliv věcné legitimace, která vyplývá z hmotného práva.¹⁰⁶

Je-li státní zastupitelství v řízení, které bylo zahájeno jeho návrhem, nečinné, v důsledku čehož hrozí účastníkovi újma, může být v takových případech využit institut dohledu podle § 12d odst. 3 ZSZ, spočívající v odejmutí věci nejbližší vyšším státním zastupitelstvím. Věc může být také projednána a rozhodnuta v nepřítomnosti státního zastupitelství podle § 101 odst. 3 OSŘ. A nepochybně by závažné případy mohly zapříčinit vznik kárné odpovědnosti státního zástupce (podle § 27 a násl. ZSZ), který měl státní zastupitelství v řízení zastupovat.

Náhrada nákladů řízení se řídí § 23 ZŘS. Podle tohoto ustanovení soud přiznává jinému účastníkovi náhradu nákladů, jen pokud mohlo být řízení zahájeno pouze na návrh nebo pokud mohlo být zahájeno i bez návrhu, jen v případě, že to odůvodňují okolnosti případu.¹⁰⁷

Státní zastupitelství je v pozici účastníka řízení oprávněno podávat odvolání, žalobu pro zmatečnost, žalobu na obnovu řízení i dovolání.¹⁰⁸

Lhůta pro podání odvolání se řídí stejně jako ostatním účastníkům ustanovením § 204 OSŘ. Zásadně tak musí být podáno do 15 dnů od doručení písemného vyhotovení rozhodnutí u soudu, proti jehož rozhodnutí směřuje.

Oprávnění podat žalobu na obnovu řízení podle § 228 odst. 1 OSŘ lze dovozovat již z jazykového výkladu tohoto ustanovení, podle něhož je k podání žaloby na obnovu řízení oprávněn jen účastník řízení – kterým státní zastupitelství v případě podání jeho návrhu na zahájení řízení je.¹⁰⁹ Lhůta pro podání žaloby na obnovu řízení běží podle § 233 OSŘ. Obdobné platí i pro podání žaloby zmatečnosti podle § 229 odst. 1 OSŘ, kde se lhůta pro její podání řídí § 234 OSŘ.

Závěry uvedené v předchozích odstavcích lze nepochybně vznést i pro oprávnění státního zastupitelství podat dovolání. Opět lze vycházet z jazykového výkladu ustanovení § 240 odst. 1 OSŘ, které přiznává právo podat dovolání účastníkovi do dvou měsíců od doručení rozhodnutí odvolacího soudu. Pro podání dovolání není nutné, aby státní zastupitelství jako navrhovatel

¹⁰⁴ ŠÍNOVÁ, Renáta. In SVOBODA, Karel. *Civilní proces. Obecná část a sporné řízení*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 179

¹⁰⁵ Například uzavření smíru.

¹⁰⁶ ŠÍNOVÁ, Renáta. In SVOBODA, Karel (ed). *Občanský soudní řád. Komentář...*, s. 174.

¹⁰⁷ Tamtéž, s. 175.

¹⁰⁸ Tamtéž.

¹⁰⁹ PETR, Bohuslav, JIRSA, Jaromír. In HAVLÍČEK, Karel (ed). *Občanské soudní řízení (soudcovský komentář). Kniha IV. § 201-250 občanského soudního řádu...*, s. 127

utrpělo objektivní újmu (která je jinak pro podání dovolání judikaturou vyžadována¹¹⁰) dovoláním napadeným rozhodnutím nebo procesním postupem, který napadenému rozhodnutí předcházel.¹¹¹ Nadto podání dovolání nevylučuje ani POP v čl. 1a odst. 1 věty třetí. Dovolání dle POP podává státní zastupitelství, které působilo v řízení u prvostupňového soudu a před dovolacím soudem dovolání zastupuje státní zástupce z Nejvyššího státního zastupitelství.

¹¹⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. května 2016, sp. zn. 21 Cdo 2041/2016.

¹¹¹ SVOBODA, Karel, TRNĚNÁ, Klára. *Dovolání*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 28.

3. Postavení státního zastupitelství v jednotlivých řízeních, která se týkají statusových otázek fyzických osob

3.1 Řízení o svéprávnosti

Do řízení o svéprávnosti může státní zastupitelství zasahovat vstupem dle § 8 odst. 1 písm. d) ZŘS a rovněž může podat i návrh podle § 8 odst. 2 ZŘS. Jedná se v současné době o řízení, které je velmi frekventované. Tato frekventovanost je dána zejména z důvodu rekodifikace soukromého práva a s tím souvisejícím přezkoumáváním svéprávnosti osob, které jí pozbyly (či v ní byly omezeny) za dřívější právní úpravy. Rovněž jde o řízení, které je mimořádně úzce spojené s řízením trestním, v němž státní zastupitelství vykonává svou primární roli.

Základním účelem tohoto řízení je ochrana zájmů dotčeného (posuzovaného člověka), jak vyplývá z § 55 OZ.¹¹² Tento zájem spočívá v ochraně osoby posuzovaného, jeho důstojnosti a majetku.¹¹³ S ohledem na to, že omezení ve svéprávnosti lze považovat za zásadní zásah do přirozených práv člověka, musí se soud, ale i státní zástupce vždy ptát, zda je omezení skutečně v zájmu člověka, a zda neomezení může způsobit člověku újmu či nikoliv.¹¹⁴ Omezení ve svéprávnosti je v zájmu posuzované osoby tehdy, pokud v důsledku své duševní poruchy, která není jen přechodná, jedná tak, že může ohrozit svou existenci a užití mírnějších opatření nepostačuje.¹¹⁵ Z existence tohoto zájmu musí plynout, že případné ponechání plné svéprávnosti by přímo posuzovanému člověku způsobilo újmu.¹¹⁶ Účelem omezení svéprávnosti však je rovněž i zabezpečení zájmů osob, které by s člověkem nezpůsobilým právně jednat mohly vstupovat do právních vztahů.¹¹⁷

Veřejný zájem (a tedy důvod, proč by se státní zastupitelství mělo tohoto řízení zúčastnit) na řízení o svéprávnosti je představován zejména zájmem na ochraně fyzických osob, které jsou pro své zvláštní poměry na svých právech ohroženy. Dále je v rámci tohoto řízení dán veřejný zájem na tom, aby byly důsledně využívány právní prostředky, které mají veřejný zájem chránit z důvodu, že jejich neuplatněním by mohlo dojít k ohrožení základních práv fyzických osob nebo zájmů na ochraně cílů stanovených EÚLP a LZPS. Rovněž lze spatřovat veřejný zájem v tom, aby došlo k naplnění vyšetřovací zásady, která je vůdčí zásadou nesporných řízení – tato zásada se

¹¹² DVORÁK, Bohumil. In MELZER, Filip (ed). *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek I. § 1–117*. 1. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 434.

¹¹³ Tamtéž, s. 436.

¹¹⁴ LOMOZOVÁ, Andrea, SPÁČILOVÁ, Zuzana. In PETROV, Jan (ed). *Občanský zákoník. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 99.

¹¹⁵ Tamtéž, s. 99–100.

¹¹⁶ SVOBODA, Karel. *Nesporná řízení III*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 56.

¹¹⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. května 2013, sp. zn. 30 Cdo 1144/2013.

uplatňuje v řízení o omezení svéprávnosti tím, že mají být provedeny i jiné důkazy, které jsou potřebné ke zjištění skutkového stavu, než které navrhovali účastníci.¹¹⁸

K omezení svéprávnosti posuzovaného může dle § 55 odst. 1 OZ dojít pouze po zhlédnutí posuzovaného. Účelem zhlédnutí je zjištění stavu posuzovaného prostřednictvím vlastního pozorování.¹¹⁹ Zpravidla se provádí formou jiného soudního roku v domácnosti posuzovaného podle § 18 ZŘS, jehož výhoda spočívá v tom, že při něm může být vyloučena veřejnost. Osobou, která provádí zhlédnutí by měl být primárně soudce. Soudce zhlédnutím získá poznatky o chování a poměrech posuzovaného v jeho přirozeném prostředí.¹²⁰ V této souvislosti se nabízí otázka, zda může státní zastupitelství nějak do procesu zhlédnutí zasahovat či nikoliv a jaká práva mu případně náleží. Během mé stáže bylo státní zastupitelství vždy soudem ke zhlédnutí předvoláváno, nadto mu ZŘS ani vnitřní předpisy nezakazují se zhlédnutí zúčastnit. Domnívám se tak, že právně nic nebrání účasti státního zastupitelství při zhlédnutí posuzovaného.

Nicméně jsem přesvědčen, že účast státního zastupitelství na zhlédnutí – je-li zhlédnutí prováděno v domácnosti posuzovaného – nelze považovat za vždy vhodnou. Odůvodnit to lze mimoprávním hlediskem. Posuzovaný může začít být neklidný z vysokého počtu osob při zhlédnutí a lze se důvodně domnívat, že může změnit své obvyklé chování, tímto by byl účel zhlédnutí zmařen. K samotnému zhlédnutí však dochází často až před soudem, je-li posuzovaný schopen se zúčastnit jednání – v těchto případech státní zástupce zhlédne posuzovaného přímo během jednání. Účast státního zastupitelství při zhlédnutí v domácnosti je však dle mého nadmíru vhodná v situacích, kdy se posuzovaný z důvodu své duševní poruchy nemůže jednání zúčastnit. V těchto případech by šlo o jedinou možnost, jak státní zastupitelství může posuzovaného, o kterém se bude rozhodovat, osobně vidět.

S ohledem na to, že zhlédnutí je dle § 38 odst. 1, 2 ZŘS možné spojit s výsledkem posuzovaného,¹²¹ lze dospět k závěru, že státní zastupitelství může podávat posuzovanému otázky, čímž si tak předem může o posuzovaném utvořit osobní a bezprostřední obraz. Při samotném zhlédnutí má státní zastupitelství dbát na pravidlo, že zhlédnutí zásadně musí vést a provádět soudce, který následně bude o posuzovaném rozhodovat. Ze stanoviska Nejvyššího soudu¹²² vyplývá, že jiná osoba, než soudce může posuzovaného zhlédnout pouze ve výjimečných situacích. Typicky jde o osoby, o jejichž svéprávnosti bylo již dříve rozhodováno, která byla v minulosti zhlédnuta a v probíhajícím řízení jde o přezkum svéprávnosti za situace, kdy se zdravotní stav osoby, pro něž byla ve svéprávnosti v minulosti omezena, nezlepší. Takový závěr však musí

¹¹⁸ ZÁRUBA, Jan. In FIALA, Václav (ed). *Občanský soudní řád. Komentář. 1. díl...*, s. 139.

¹¹⁹ LOMOZOVÁ, Andrea, SPÁČILOVÁ, Zuzana. In PETROV, Jan (ed). *Občanský zákoník. Komentář...*, s. 99

¹²⁰ SVOBODA, Karel. *Nesporná řízení III...*, s. 81.

¹²¹ Tamtéž, s. 80.

¹²² Stanovisko Nejvyššího soudu Cpjn 201/2015.

vyplývat například z předchozího či nového znaleckého posudku nebo alespoň musí být jednoznačně potvrzován důkladným lékařským vyšetřením. Zároveň nesmí dojít k jakémukoliv zpochybnění ostatními provedenými důkazy a ani samotnými poznatky ze zhlédnutí již provedeného jinou osobou, než je soudce.¹²³ Dozorující státní zástupce tak může procesní vadu spočívající v tom, že by zhlédnutí neprováděl soudce, ale například vyšší soudní úředník, napadnout odvoláním. O procesní vadu však dle soudní judikatury nepůjde vždy.¹²⁴ Judikatura dospěla k názoru, že by „*provedení zhlédnutí osobou odlišnou od soudce bylo procesní vadou pouze v případech, kdy z obsahu spisu, zejména z ostatních provedených důkazních prostředků, není jasné patrné, jaký je stav posuzovaného, a je proto třeba připustit, že osobní zhlédnutí posuzovaného přímo rozhodujícím soudcem by mohlo vést k jinému rozhodnutí ve věci*“. Já s tímto názorem víceméně souhlasím. V mimořádných případech, které budou řádně v rozsudku o svéprávnosti odůvodněny, lze zhlédnutí skutečně podle mého názoru provést jinou osobou. Naproti tomu lze však vznést námitku, že takovým způsobem bude nepochybně zasaženo do zásady přímosti.

S otázkou potenciálního odvolání státního zastupitelství je spojen další problém. Soud může v řízení o svéprávnosti rozhodnout tak, že místo omezení svéprávnosti posuzovaného rozhodne, že posuzovaného neomezí ve svéprávnosti, ale rozhodne podle § 39 ZŘS o podpůrných opatřeních tak, že například schválí smlouvu o nápomoci předloženou posuzovaným s podpůrcem. Otázka spočívá v tom, zda státní zastupitelství může či nemůže odvolání v těchto případech podat. Státní zastupitelství není oprávněno vstoupit do řízení o podpůrných opatřeních (mezi které schválení smlouvy o nápomoci patří dle § 31 písm. c) ZŘS) ani podávat návrh ve smyslu § 8 odst. 2 ZŘS. Situace, kdy soud posuzovaného neomezí na svéprávnosti, ale rozhodne o některém z podpůrných opatření, však lze považovat za meritorní rozhodnutí o svéprávnosti.¹²⁵ Jedná se o přirozenou možnost, jak soud může v řízení o svéprávnosti rozhodnout. Soud činí takové rozhodnutí v rámci řízení o svéprávnosti, nikoliv v řízení o podpůrných opatření, do něhož státní zastupitelství nemůže nikterak zasahovat. Řízení o podpůrných opatřeních v těchto případech není nutné zahajovat, protože jde stále o řízení o svéprávnosti.¹²⁶ S ohledem na výše uvedené lze uzavřít, že i v těchto případech je státní zastupitelství oprávněno se proti takovému rozsudku odvolat, chránilo-li by omezení svéprávnosti posuzovaného pro určitou oblast lépe, než například schválení smlouvy o nápomoci.

Paragraf 62 OZ předpokládá, že soud posuzovanému, který byl omezen ve svéprávnosti, jmenuje pro danou oblast, v níž byl omezen, hmotněprávního opatrovníka. Řízení ve věcech

¹²³ Tamtéž.

¹²⁴ Rozsudek Krajského soudu v Plzni ze dne 24. září 2014, sp. zn. 12 Co 306/2014.

¹²⁵ SVOBODA, Karel. *Nesporná řízení III...*, s. 92.

¹²⁶ Tamtéž.

opatrovnictví člověka se v těchto případech spojuje ex lege s řízením o svéprávnosti dle § 46 odst. 1 ZŘS.¹²⁷ Nabízí se další otázka, zda se státní zastupitelství může odvolat do výroku o určení opatrovníka. S ohledem na to, že řízení o opatrovnictví je samostatným (byť spojeným) řízením, do něhož státní zastupitelství nemůže nikterak zasahovat, lze učinit závěr, že se nemůže do výroku o určení opatrovníka odvolat. Odvolání státního zastupitelství do takového výroku tak musí být odmítnuto podle § 218 písm. a) OSŘ jako podané neoprávněným subjektem. Bude-li však státním zastupitelstvím napaden jen výrok o omezení svéprávnosti, tak se odvolací soud stejně musí zabývat i tím, zda opatrovníkem byla ustanovena správná osoba, která vyhovuje předpokladům v § 61, 62 a 471 OZ. Je tomu z toho důvodu, že odvolací soud není vázán mezemi, ve kterých se odvolatel domáhá přezkoumání rozhodnutí podle § 28 odst. 2 ZŘS.¹²⁸

Nyní bych se zabýval rozsahem omezení posuzovaného a zasahování státního zastupitelství do této oblasti. Na mé stáži jsem si všimnul zajímavé věci, kterou je častý zájem státního zastupitelství na tom, aby posuzovaný byl omezen v pasivním volebním právu. Ačkoliv by se mohlo na první pohled zdát, že jde o otázku ryze akademickou, není tomu tak. Eventuální zvolení by pro posuzovaného mohlo představovat „hrozbu závažné újmy“, jak stanoví § 55 odst. 2 OZ. Dále může mít v návaznosti na trestní řízení pro posuzovaného neomezení v této oblasti zásadní negativní důsledky. Zejména v malých obcích se může stát, že posuzovaní mohou být někým vmanipulováni do účastí ve volbách a eventuálně mohou v těchto volbách být zvoleni do obecních zastupitelstev. Následně může posuzovaný uzavírat nevýhodné smlouvy a podléhat vlivům z vnějšího okolí s ohledem na svou přílišnou důvěřivost. To povede k tomu, že posuzovaný nebude schopen ustát svou funkci. Pro posuzovaného z tohoto faktu mohou vyplývat důsledky spočívající v jeho občanskoprávní či trestněprávní odpovědnosti. Snahou státních zastupitelství je výše uvedenému problému, tj. situacím, kdy soud neomezí posuzovaného v oblasti pasivního práva, čelit.

Dle stanoviska Nejvyššího soudu¹²⁹ lze omezovat pasivní volební právo posuzovaného obdobně, jako se omezuje způsobilost k právnímu jednání. Omezení volebního práva se tak primárně posuzuje v rámci kritérií, která se týkají svéprávnosti v § 55 OZ až § 65 OZ. Soud se musí při případném zásahu do pasivního volebního práva zabývat také tím, zda je konkrétní osoba schopna porozumět smyslu a účelu voleb, jednotlivým formám voleb, volebním subjektům a procesům, které vedou k výsledku voleb. Stranou při posuzování nesmí zůstat ani způsobilost chápat ve volbách vlastní osobní a odůvodnitelný zájem posuzovaného, Svoboda¹³⁰ názor

¹²⁷ ŠÍNOVÁ, Renáta. In ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. *Civilní proces. Řízení nesporné, rozhodčí a s mezinárodním prvkem...*, s. 64.

¹²⁸ SVOBODA, Karel. *Nesporná řízení III...*, s. 118–119.

¹²⁹ Stanovisko Nejvyššího soudu Cpjn 23/2016.

¹³⁰ SVOBODA, Karel. *Nesporná řízení III...*, s. 58.

Nejvyššího soudu podporuje a tvrdí, že předpoklady pro omezení svéprávnosti v těchto situacích lze dovodit již ze smyslu daného veřejnoprávního předpisu. Domnívám se, zejména s ohledem na výše uvedené nepříznivé potenciální trestněprávní důsledky, že je snaha státních zastupitelství omezovat posuzované ve výkonu pasivního volebního práva v tomto ohledu správná. Vždy však takové omezení musí být v zájmu posuzovaného a ve veřejném zájmu, jež lze v těchto situacích nepochybně dovodit ze zájmu na řádném fungování veřejné správy a předcházení trestné činnosti, které by se posuzovaný mohl například ve funkci obecního zastupitele dopustit.

Státní zastupitelství také musí dbát na to, aby byl výrok v rámci rozsudku o svéprávnosti vymezen určitě a srozumitelně. Poměrně často podává odvolání v případech, kdy je výrok vymezen pouze obecně, bez jakéhokoliv časového ohraničení - např. výrok typu: „posuzovaný se omezuje ve svéprávnosti, jde-li o právní jednání týkající se nakládání se jměním, jehož hodnota přesahuje částku 500,- Kč“. Vždy musí být soudem vymezeno, k jakému časovému období se takový finanční limit vztahuje, tj. zda jím má být limit denní, týdenní či měsíční.¹³¹

V případě, že státní zastupitelství podá návrh na zahájení řízení o svéprávnosti, musí z něj dle § 35 odst. 2 vyplývat, z jakých skutkových a právních důvodů považuje státní zastupitelství návrh za důvodný, a že užití mírnějších a méně omezujících opatření není možné. Státní zastupitelství dále musí v návrhu tvrdit skutečnosti, které představují předpoklady omezení svéprávnosti. Za tyto předpoklady lze považovat existenci duševní poruchy, existenci hrozby závažné újmy (ta musí být konkrétně specifikována), pro případ, že svéprávnost člověka nebude omezena a rovněž musí být v návrhu vymezeno, proč nepostačí posuzovanému uložit méně omezující opatření.¹³² Za mírnější opatření lze kromě podpůrných opatření vyjmenovaných v § 34 ZŘS považovat například i výkon společenské služby spočívající v tom, že se například vnuk stará o svou babičku (která má být v řízení posuzována) a zastupuje ji v právních jednáních.¹³³ Dále musí návrh obsahovat z důvodu subsidiarity OSŘ zbytkové náležitosti dle § 79 odst. 1 OSŘ ve spojení s § 42 odst. 2 OSŘ – jde o to, že státní zastupitelství podalo návrh, dále vymezení, čeho se podání týká a čeho se státní zastupitelství podáním domáhá.¹³⁴ Soud nemůže státnímu zastupitelství uložit, aby předložilo lékařskou zprávu dle § 35 odst. 2 ZŘS, protože se jedná o státní orgán. V případě, že některá z výše uvedených náležitostí bude chybět, soud by mohl postupovat dle § 43 odst. 1, 2 OSŘ a následně odmítnout návrh, který by přes výzvu soudu k upřesnění a doplnění návrhu takové náležitosti stále neobsahoval.¹³⁵ V návrhu je možné dále specifikovat osobní a zdravotní stav

¹³¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. prosince 2016, sp. zn. 30 Cdo 5434/2016.

¹³² ČUHELOVÁ, Kateřina, PONDIKASOVÁ, Tereza. In LAVICKÝ, Petr (ed). *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Řízení nesporné...*, s. 114.

¹³³ SVOBODA, Karel. *Nesporná řízení III...*, s. 49.

¹³⁴ Tamtéž, s. 66.

¹³⁵ CHARVÁT, Pavel. In HAVLÍČEK, Karel (ed). *Občanské soudní řízení (soudcovský komentář). Kniha III. Zvláštní řízení soudní...*, s. 125.

posuzovaného, jeho rozpoznávací schopnosti a každodenní fungování posuzovaného. Dále je vhodné zmínit, zda posuzovaný využívá nějaké formy podpory (např. sociální služby).¹³⁶

V praxi lze předpokládat, že státní zastupitelství podává návrhy na zahájení řízení o svéprávnosti zejména v případech, kdy se o skutečnostech pro podání návrhu dozví z trestního řízení. Setkal jsem se například s případem, kdy bylo osobě v trestním řízení uloženo ústavní ochranné léčení podle § 99 TZ, ale nebyla omezena ve svéprávnosti, ačkoliv skutkové okolnosti vypovídaly o tom, že by mělo dojít k zásahu soudu i v rámci řízení o svéprávnosti. Státní zastupitelství tak podalo rovněž návrh na omezení svéprávnosti, protože bylo riziko, že v případě propuštění z ochranného léčení nebude osoba v právních vztazích nikterak chráněna. Další možností, jak získat poznatky pro podání návrhu je samozřejmě samostatná úřední činnost státního zastupitelství nebo podnět nějaké další osoby či orgánu.

Je nutné zmínit, že v rámci trestního řízení dochází k tomu, že osoba podezřelá z trestného činu bude ve smyslu § 26 TZ shledána nepřičetnou. Přičemž nepřičetnost podle tohoto ustanovení spočívá v tom, že takový podezřelý „...*pro duševní poruchu v době spáchání činu nemohl rozpoznat jeho protiprávnost nebo ovládat své jednání*...“. Následkem existence nepřičetnosti u pachatele činu jinak trestného je to, že státní zástupce¹³⁷ musí věc před zahájením vyšetřování odložit podle § 159a TŘ či v průběhu vyšetřování trestního řízení takovou věc zastavit podle § 172 odst. 1 písm. e) TŘ. Kdyby až v hlavním líčení došlo ke zjištění, že nelze považovat obžalovaného za trestně odpovědného pro nepřičetnost, tak soud v trestním řízení musí vynést zprošťující rozsudek podle § 226 písm. d) TŘ. Byť v žádném případě nelze tvrdit, že by člověk, jenž byl v době spáchání činu nepřičetný, měl být omezen ve svéprávnosti, tak jsem přesvědčen, že pro takový závěr nepochybně mohou z trestního řízení, zejména pak ze znaleckých posudků v nich učiněných, vyplynout skutečnosti, které budou indikovat to, že by měl státní zástupce zahájit svým návrhem rovněž řízení o svéprávnosti. Styčné plochy nalézám i v tom, že oba instituty, tj. jak nepřičetnost, tak i omezení svéprávnosti mají za pojmový znak duševní poruchu.¹³⁸

Dále institut omezení svéprávnosti u obviněného či podezřelého, u něhož jsou indicie, které spočívají v tom, že by měl být omezen ve svéprávnosti (ačkoliv doposud omezen není) s sebou přináší určité (dle mého názoru) zásadní výhody v trestním řízení. Dozorující státní zástupce by tak měl z trestních řízení „těžit“ poznatky, které by následně měly vyústit v podání návrhu na omezení svéprávnosti takových osob. Zároveň se domnívám, že reálně jde o značný počet případů, kdy tomu tak skutečně je. Omezený ve svéprávnosti totiž může mít v rámci trestního řízení svého

¹³⁶ ČUHELOVÁ, Kateřina, PONDIKASOVÁ, Tereza. In LAVICKÝ, Petr (ed). *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Řízení nesporné...*, s. 114.

¹³⁷ Nebo policejní orgán.

¹³⁸ Viz § 26 TZ a § 57 odst. 1 OZ.

opatrovníka podle § 34 TŘ, kterému TŘ přiznává značná práva, jichž by obviněný či podezřelý nemusel pro svou duševní poruchu účinně využívat. Dále je omezení ve svéprávnosti u obviněného důvodem pro nutnou obhajobu podle § 36 odst. 1 písm. b) TŘ, což s sebou přináší opět široké spektrum procesních práv, která by jinak nemusela být reálně využita.

Během mé stáže jsem se setkal s jedním takovým obdobným případem, kdy v trestním řízení, které bylo zahájeno pro podezření z přečinu krádeže podle § 205 odst. 1 písm. a) TZ a přečinu porušování domovní svobody podle § 178 odst. 1 TZ vyšlo najevo ze znaleckého posudku, že je podezřelý schizofrenik. Důvodem pro návrh státního zastupitelství na omezení svéprávnosti pak bylo především riskantní chování posuzovaného, které spočívalo v utrácení a půjčování si peněz, čímž se mohl dostat do finanční tísně a nebyl schopen posoudit dopad případných majetkových dispozic na svou osobu. Zejména hrozilo nebezpečí, že posuzovaný bude uzavírat pro něj nevýhodné smlouvy. Dále bylo argumentováno právě tím, že posuzovaný nebyl v době trestního řízení zastupován opatrovníkem.

Státní zastupitelství by obecně mělo v řízení navrhnout zejména důkazy k objasnění sociálního chování fyzické osoby, její schopnosti řešit osobní, případně i běžnou zátěžovou situaci a rovněž důkazy vedoucí k objasnění míry schopnosti posuzovaného odpovědně nakládat s majetkem, jakož i schopnosti uspořádat si své vlastní finanční záležitosti a zajišťovat si nezbytné životní potřeby.¹³⁹ Jak jsem již uvedl výše, tak může rovněž do řízení vnášet poznatky z trestního řízení. Mělo by také dbát na to, aby posuzovaný nebyl omezen v běžných záležitostech každodenního života, za což lze označit „*jakákoliv právní jednání, směřující ke uspokojení obvyklých, zpravidla periodicky se opakujících potřeb jakéhokoliv člověka*“.¹⁴⁰ Státní zastupitelství rovněž musí dohlížet na pravdivost a úplnost znaleckého posudku, který se o stavu posuzovaného obligatorně vypracovává¹⁴¹ dle § 38 ZŘS, přičemž nepravdivost či neúplnost takového posudku by mohla dle § 346 odst. 1 TZ vést až k trestnímu stíhání takového znalce. Lze také říci, že posuzování, resp. omezení ve svéprávnosti se často ocitají v postavení poškozeného trestným činem. Z této skutečnosti tak lze vyčíst další návaznost na trestní řízení.

3.2 Řízení ve věcech vyslovení přípustnosti převzetí nebo držení v ústavu zdravotnické péče nebo vyslovení nepřípustnosti držení v zařízení sociálních služeb

Do tohoto řízení může státní zastupitelství zasahovat jak vstupem dle § 8 odst. 1 písm. g) ZŘS, tak i podáním návrhu podle § 8 odst. 2 ZŘS. Detenční řízení se rozděluje do tří základních

¹³⁹ ZÁRUBA, Jan. In FIALA, Václav (ed). *Občanský soudní řád. Komentář. 1. díl...*, s. 139.

¹⁴⁰ LOMOZOVÁ, Andrea, SPÁČILOVÁ, Zuzana. In PETROV, Jan (ed). *Občanský zákoník. Komentář...*, s. 110.

¹⁴¹ S výjimkou uvedenou v § 38 odst. 4 ZŘS.

druhů: a) standardní detenční řízení; b) zjednodušené řízení a c) řízení o vyslovení nepřijatelnosti držení v zařízení sociálních služeb.¹⁴²

Veřejný zájem na tomto řízení spočívá v zájmu na ochraně zdraví fyzických osob, dále je dán na požadavku chránit veřejnoprávní povinnosti a rovněž jej lze spatřovat v nezbytnosti uplatnit právní prostředky v případech, kdy by jejich neuplatněním mohlo dojít k ohrožení základních práv fyzických osob.¹⁴³

Detenční řízení velmi významně zasahuje do osobní svobody člověka. Jedná se o výjimku z čl. 8 odst. 1 LZPS, podle něhož je osobní svoboda zaručena. Opora pro učinění této výjimky vyplývá z čl. 8 odst. 6 LZPS.

Zdravotnický ústav, ve kterém je umístěn pacient, je povinen oznámit soudu jeho převzetí v případech, kdy je pacient přijat do takového zařízení bez svého písemného souhlasu s hospitalizací, dále v situacích, kdy sice písemný souhlas s hospitalizací vysloví, následně jej však odvolá. Poslední situací, kdy je povinná oznamovací povinnost, jsou případy, kdy je pacient omezen v jeho volném pohybu nebo ve styku s vnějším světem.¹⁴⁴ Výkon této oznamovací povinnosti lze považovat za pouhý podnět pro zahájení řízení.¹⁴⁵ Oznámení musí zdravotní ústav učinit ve lhůtě 24 hodin, jak vyplývá z § 75 odst. 1 ŽŘS. Tato lhůta začíná běžet od skutečného okamžiku omezení svobody umístěného.¹⁴⁶ Jde o lhůtu hmotněprávní, to znamená, že nejpozději v poslední sekundě svého běhu musí takové oznámení dojít do dispozice soudu.¹⁴⁷ Byť se jedná o lhůtu, která je pro další postup soudu v řízení považována za bezvýznamnou,¹⁴⁸ tak pro státní zastupitelství v žádném případě nejde o bezvýznamnou lhůtu. Případná výrazná časová prodleva může jednoznačně vést k podání podnětu policejnímu orgánu pro podezření ze spáchání trestného činu omezování osobní svobody podle § 171 T.Z. V závažnějších případech se může jednat o trestný čin zbavení osobní svobody podle § 170 T.Z. Nadto by státní zastupitelství v případě, že k oznámení zdravotním ústavem nedojde, mělo podat návrh na zahájení detenčního řízení samostatně.

Standardní detenční řízení se rozpadá do dvou fází. V první fázi se posuzuje, zda pro převzetí pacienta a pro omezení jeho osobní svobody existovaly zákonné důvody. V případě, že převzetí proběhlo v souladu se zákonem, zákonné důvody převzetí stále trvají a umístěný člověk je i nadále omezen ve volném pohybu nebo styku s vnějším světem, začíná druhá fáze, ve které soud

¹⁴² PODRAZIL, Petr. In ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. *Civilní proces. Řízení nesporné, rozhodčí a s mezinárodním prvkem...*, s. 91.

¹⁴³ ZÁRUBA, Jan. In FIALA, Václav (ed). *Občanský soudní řád. Komentář. 1. díl...*, s. 141.

¹⁴⁴ PODRAZIL, Petr. In ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. *Civilní proces. Řízení nesporné, rozhodčí a s mezinárodním prvkem...*, s. 92.

¹⁴⁵ DOLEŽAL, Tomáš. In LAVICKÝ, Petr (ed). *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Řízení nesporné...*, s. 212.

¹⁴⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 11. ledna 2007, sp. zn. II. ÚS 530/06.

¹⁴⁷ DOLEŽAL, Tomáš. In LAVICKÝ, Petr (ed). *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Řízení nesporné...*, s. 212.

¹⁴⁸ DĚREOVÁ, Alena, CHARVÁT, Pavel. In HAVLÍČEK, Karel (ed). *Občanské soudní řízení (soudcovský komentář). Kniha III. Zvláštní řízení soudní...*, s. 209.

rozhoduje o vyslovení přípustnosti dalšího držení v ústavu.¹⁴⁹ S ohledem na to, že tyto fáze jsou vzájemně propojeny a jedná se o stejné řízení¹⁵⁰ se domnívám, že státní zastupitelství může vstoupit do jakékoli fáze a rovněž v jakékoliv fázi může vystoupit.

Výsledkem první fáze je, že soud vydá usnesení, ve kterém vysloví, zda byly naplněny hmotněprávní předpoklady pro hospitalizaci pacienta bez jeho souhlasu, či nikoliv.¹⁵¹ Státní zastupitelství se musí zaměřit na to, zda lze na základě provedených důkazů objasnit existenci zákonných důvodů, i na to, zda ke dni rozhodnutí soudu¹⁵² o určení přípustnosti převzetí osoby do zdravotního ústavu tyto důvody trvají. Tyto zákonné důvody vyplývají z § 38 odst. 1 písm. b), c) a § 39 odst. 1 písm. b) až g) ZZS. Státní zastupitelství by mělo dále věnovat pozornost i tomu, zda bylo umožněno umístěnému člověku zvolit si zástupce pro řízení, případně zda mu byl jmenován opatrovník z řad advokátů podle § 69 ZŘS. Ve svém závěrečném návrhu buď navrhne, že došlo k převzetí ze zákonných důvodů, a že tyto důvody nadále trvají, nebo navrhne propuštění osoby, pokud nebyly zákonné důvody zjištěny, případně do vydání rozhodnutí pominuly.¹⁵³

Dokazování se v první fázi provádí s ohledem na časovou tíseň pouze v omezeném rozsahu. Tato časová omezenost s sebou přináší otázku, zda bude státní zastupitelství v případě svého vstupu vůbec schopno aktivně se dokazování zúčastnit. Jisté je, že bude taková účast vyžadovat náročnou přípravu procesních úkonů, které musí státní zástupci v poměrně krátké době zvládnout.¹⁵⁴ Dokazování se provádí dle § 77 odst. 1 ZŘS v rámci jiného soudního roku, státní zastupitelství je oprávněno se ho zúčastnit (obdobně jako je tomu u řízení o svéprávnosti).¹⁵⁵ Státní zastupitelství musí dohlédnout na to, aby došlo k výslechu umístěného člověka a jeho ošetřujícího lékaře a dále k výslechu dalších osob, o jejichž výslechnutí umístěný člověk požádá (§ 77 odst. 2 ZŘS). Je však otázkou, zda může výslech umístěného člověka přispět k celkovému objasnění věci. Umístěný člověk se totiž může vyjadřovat bludně a může s vyslychajícím manipulovat.¹⁵⁶

Výsledkem první fáze může být to, že soud v rozhodnutí stanoví, že k převzetí umístěného člověka došlo v souladu se zákonem, nebo že převzetí pacienta bylo nezákonné – v takovém případě soud nařídí propuštění umístěného ze zdravotnického ústavu (§ 78 ZŘS).¹⁵⁷

¹⁴⁹ PODRAZIL, Petr. In ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. *Civilní proces. Řízení nesporné, rozhodčí a s mezinárodním prvkem...*, s. 97.

¹⁵⁰ KOKEŠ, Marian. In MACKOVÁ, Alena (ed). *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář s důvodovou zprávou a judikaturou*. 1. vydání. Praha: Leges, 2016, s. 153.

¹⁵¹ Tamtéž.

¹⁵² Soud rozhoduje bez jednání do 7 dnů od převzetí umístěného (§ 77 odst. 1 ZŘS).

¹⁵³ ZÁRUBA, Jan. Návrhy státního zastupitelství na zahájení řízení ve věci vyslovení převzetí nebo držení v ústavu zdravotnické péče. *Státní zastupitelství*, 2014, roč. 12, č. 3, s. 76.

¹⁵⁴ Tamtéž, s. 77.

¹⁵⁵ Tamtéž, s. 75.

¹⁵⁶ DĚREOVÁ, Alena, CHARVÁT, Pavel. In HAVLÍČEK, Karel (ed). *Občanské soudní řízení (soudcovský komentář). Kniha III. Zvláštní řízení soudní...*, s. 213.

¹⁵⁷ PODRAZIL, Petr. In ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. *Civilní proces. Řízení nesporné, rozhodčí a s mezinárodním prvkem...*, s. 98.

Státní zastupitelství může usnesení o propuštění napadnout odvoláním zejména v případech, kdy bylo rozhodnuto o propuštění umístěného člověka, ačkoli je zřejmé, že umístěný člověk trpí duševní poruchou, v důsledku které závažně a bezprostředně ohrožuje sebe nebo své okolí újmou na majetku či na zdraví.¹⁵⁸ Odvolání je zde vhodné z důvodu ochrany veřejného zájmu na zdraví a majetku. Problém však spočívá v tom, že odvolání nemá v tomto řízení odkladný účinek (§ 73 ZŘS). Dokud odvolací soud nerozhodne o zrušení (§ 219a OSŘ) či změně usnesení (§ 220 OSŘ), je takové usnesení považováno za pravomocné a vykonatelné.¹⁵⁹ V případě nezákonného rozhodnutí tak může být umístěný propuštěn ze zdravotnického ústavu a po svém propuštění (ačkoliv státní zastupitelství podá odvolání) páchat trestnou činnost. Naproti tomu je však absence suspenzivního účinku zárukou, aby byl průběh detenčního řízení rychlý.¹⁶⁰

Vydáním usnesení podle § 78 ZŘS se řízení posouvá do druhé fáze. Cílem této fáze je důkladně posoudit, zda zdravotní stav umístěného člověka vyžaduje i nadále jeho hospitalizaci.¹⁶¹ Rozhoduje se rozsudkem. Rozsudek musí být vyhlášen do 3 měsíců ode dne vyhlášení usnesení podle § 78 ZŘS. Překročení této lhůty lze připustit pouze výjimečně, jestliže by takové překročení bylo potřebné ke spolehlivému zjištění skutkového stavu.¹⁶² Lhůta je považována za lhůtu pořádkovou, jejíž nedodržení nezpůsobuje nezákonnost.¹⁶³

S ohledem na výše uvedené je logické, že dokazování bude v porovnání s první fází rozsáhlejší. V druhé fázi má klíčový význam znalecký posudek, který se v první fázi řízení neprovádí.¹⁶⁴ Je však samozřejmostí, že znalecký posudek podléhá zásadě volného hodnocení důkazů stejně jako ostatní důkazní prostředky. Státní zastupitelství by mělo s ohledem na objektivitu řízení dohlížet na to, zda znalecký posudek vypracovává znalec, který nepracuje ve zdravotnickém ústavu, ve kterém je umístěný člověk držen. Obdobně to platí i u znalce, který ukončí pracovní poměr ke zdravotnímu ústavu před krátkou dobou.¹⁶⁵ Dle usnesení nejvyššího soudu „*Volba znalců musí vycházet z požadavků, aby šlo o znalce, kteří na základě svých odborných znalostí mohou přispět k objasnění skutečností v konkrétním případě důležitých pro soudní rozhodnutí*“.¹⁶⁶ Lze tak předpokládat, že je nejlepší umístěného člověka nechat znalecky posoudit lékařem – psychiatrem.

¹⁵⁸ DÉREOVÁ, Alena, CHARVÁT, Pavel. In HAVLÍČEK, Karel (ed). *Občanské soudní řízení (soudcovský komentář). Kniha III. Zvláštní řízení soudní...*, s. 216.

¹⁵⁹ Tamtéž, s. 203.

¹⁶⁰ PODRAZIL, Petr. In ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. *Civilní proces. Řízení nesporné, rozhodčí a s mezinárodním prvkem...*, s. 101.

¹⁶¹ Tamtéž, s. 99.

¹⁶² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. února 2006, sp. zn. 30 Cdo 425/2005.

¹⁶³ DÉREOVÁ, Alena, CHARVÁT, Pavel. In HAVLÍČEK, Karel (ed). *Občanské soudní řízení (soudcovský komentář). Kniha III. Zvláštní řízení soudní...*, s. 221.

¹⁶⁴ ZÁRUBA, Jan. Návrhy státního zastupitelství na zahájení řízení ve věci vyslovení převzetí nebo držení v ústavu zdravotnické péče..., s. 76.

¹⁶⁵ DOLEŽAL, Tomáš. In LAVICKÝ, Petr (ed). *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Řízení nesporné...*, s. 204.

¹⁶⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. února 1991, sp. zn. 7 To 8/91.

Pokud budou dány zákonné předpoklady dalšího trvání zdravotnické detence, státní zastupitelství v závěrečném návrhu navrhne, aby bylo rozhodnuto o přípustnosti dalšího držení na určitou dobu, která činí nejdéle jeden rok ode dne vyhlášení rozsudku.¹⁶⁷ Státní zastupitelství musí vždy při vymezení doby držení v ústavu klást důraz na to, že tento druh řízení je ovládán zásadou subsidiarity. Tato zásada nám říká, že by soud měl v řízení především zkoumat, zda lze nahradit nedobrovolnou hospitalizaci umístěného člověka jiným, méně závažnějším opatřením, které nezasahuje tak razantně do osobní svobody člověka.¹⁶⁸ V návaznosti na tuto zásadu poté navrhnout vhodnou časovou dobu omezení v detenčním zařízení.

Druhým typem detenčního řízení je řízení zjednodušené. Tato zjednodušenost spočívá v omezeném rozsahu procesních práv umístěného člověka v porovnání se standardním detenčním řízením. Řízení je upraveno v § 83 ZŘS a reaguje na případy, kdy v důsledku úrazu, náhlého zhoršení zdravotního stavu atd. dochází k nedobrovolnému převzetí člověka do zdravotního ústavu. Účelem tohoto převzetí je poskytnutí neodkladné péče. Daný člověk však vzhledem ke svému zdravotnímu stavu, který není způsoben duševní poruchou, není schopen právně jednat. Řízení bude aplikováno především v případech poskytnutí neodkladné lékařské pomoci člověku z důvodu ohrožení jeho života, například na jednotce intenzivní péče. I tyto případy lze považovat za nedobrovolné hospitalizace.¹⁶⁹ Účast státního zastupitelství ve zjednodušených řízeních považuji za víceméně formální. Vstup státního zastupitelství může být opodstatněn zejména v případě, kdy by bylo zřejmé, že by umístěný člověk byl účelově či šikanózně podroben režimu § 83 ZŘS. Jinak souhlasím se Zárubou a shodně se domnívám, že s ohledem na absenci veřejného zájmu, není účast státního zastupitelství ve zjednodušeném detenčním řízení nutná.¹⁷⁰

Posledním druhem detenčního řízení je řízení o vyslovení nepřipustnosti držení v zařízení sociálních služeb, které je upraveno v § 84 a násl. ZŘS. Cílem tohoto řízení je posoudit, zda v případě konkrétní osoby, která je neschopna vypovědět smlouvu o poskytování pobytové sociální služby a která projevila vážně míněný nesouhlas s poskytováním takové služby, jsou naplněny podmínky umožňující její držení v zařízení i bez jejího souhlasu ve smyslu § 91a ZOSS. Poskytovatel je podle § 91b odst. 1 ZOSS povinen takový projev umístěného oznámit do 24 hodin

¹⁶⁷ ZÁRUBA, Jan. Návrhy státního zastupitelství na zahájení řízení ve věci vyslovení převzetí nebo držení v ústavu zdravotnické péče..., s. 77.

¹⁶⁸ PODRAZIL, Petr. In ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. *Civilní proces. Řízení nesporné, rozhodčí a s mezinárodním prvkem...*, s. 91.

¹⁶⁹ KOKEŠ, Marian. In MACKOVÁ, Alena (ed). *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář s důvodovou zprávou a judikaturou...*, s. 166–168.

¹⁷⁰ ZÁRUBA, Jan. Návrhy státního zastupitelství na zahájení řízení ve věci vyslovení převzetí nebo držení v ústavu zdravotnické péče..., s. 77.

soudu od okamžiku projevení nesouhlasu.¹⁷¹ Pokud takové oznámení neučiní, vzniká státnímu zastupitelství¹⁷² podle § 84a odst. 1 ZŘS oprávnění podat návrh k zahájení tohoto řízení.

Zákon však nevymezuje, co se rozumí vážně míněným nesouhlasem, rovněž také nevymezuje, které osoby nejsou schopny vypovědět smlouvu o poskytování pobytové sociální služby. Za vážně míněný nesouhlas lze považovat například pokusy o útěk ze zařízení či odmítání stravy.¹⁷³ Mezi osoby, které nejsou schopny vypovědět smlouvu o poskytování pobytové sociální služby lze dle mého názoru zařazovat například osoby trpící duševní poruchou či osoby omezené ve svéprávnosti.

Účelem ingerence státního zastupitelství v tomto řízení je (ostatně jako u zbylých druhů detenčních řízení) zejména veřejný zájem na ochraně osobní svobody.

ZŘS v § 8 odst. 3 dává státnímu zastupitelství dozorová oprávnění za účelem případného podání návrhu. Jedná se o oprávnění, které mají za cíl ochranu práv uživatele služby a ochranu jeho osobní svobody. Poskytovatel sociálních služeb musí snést realizaci těchto oprávnění a poskytnout státnímu zastupitelství nezbytnou součinnost. V případě, že budou splněny podmínky pro podání návrhu, státní zastupitelství tak učiní a dojde k zahájení řízení. Jinak (a to pravděpodobně častěji) bude o daném řízení informováno až soudem po zahájení detenčního řízení. V těchto případech může státní zastupitelství do řízení vstoupit podle § 8 odst. 1 písm. g) ZŘS.¹⁷⁴ Zákonodárce zařadil dozorová oprávnění vytčená v § 8 odst. 3 ZŘS do našeho právního řádu zákonem č. 189/2016 Sb. Na základě těchto dozorových oprávnění může státní zastupitelství vyhodnocovat, zda podat návrh na zahájení řízení či nikoliv. Šlo o naplnění ustanovení § 4 odst. 1 ZSZ, který takovou dozorovou činnost předpokládá za podmínek a způsobem stanoveným zákonem.¹⁷⁵ Domnívám se však, že pokud chce zákonodárce taková dozorová oprávnění zavádět, tak by obdobná dozorová činnost měla být umožněna spíše u standardního detenčního řízení, u něhož absentuje. A to i s ohledem na to, že standardní detenční řízení bude probíhat nepochybně častěji než řízení o vyslovení nepřipustnosti držení v zařízeních sociálních služeb. Na druhou stranu si však myslím, že obdobným zaváděním dozorových oprávnění, by jednoznačně docházelo k přetěžování jednotlivých státních zástupců, kteří by takový dozor vykonávali.

¹⁷¹ SZALONNÁS, Ondřej. *Řízení o vyslovení nepřipustnosti držení člověka v zařízení sociálních služeb* [online]. epravo.cz, 8. listopadu 2016 [cit. 12. srpna 2018]. Dostupné na <<https://www.epravo.cz/top/clanky/rizeni-o-vysloveni-nepripustnosti-drzeni-cloveka-v-zarizeni-socialnich-sluzeb-103576.html>>.

¹⁷² Ale i umístěnému člověku nebo jeho zákonnému zástupci.

¹⁷³ Doporučený postup č. 04/2017, kterým se nahrazuje a ruší původní doporučený postup č. 1/2014, k detencím v zařízení sociálních služeb [online]. mpsv.cz, 10. listopadu 2016 [cit. 12. srpna 2018]. Dostupné na <https://www.mpsv.cz/files/clanky/31996/Doporuceny_postup_detence.pdf>, s. 11.

¹⁷⁴ Tamtéž.

¹⁷⁵ Důvodová zpráva k zákonu č. 189/2016 Sb., s. 39.

V samotném řízení se státní zastupitelství musí zaměřit na to, aby byly provedeny všechny důkazy, jejichž provedení zákon zmiňuje v § 84a odst. 4 ZŘS – zejména jde o výsledch umístění osoby, výsledch ošetřujícího lékaře, přečtení písemné zprávy o pobytu umístěného člověka v zařízení sociálních služeb.¹⁷⁶

3.3 Řízení o prohlášení za mrtvého

Do tohoto řízení může státní zastupitelství zasahovat podáním návrhu podle § 8 odst. 2 ZŘS či vstupem do řízení dle § 8 odst. 1 písm. e) ZŘS.

Účelem řízení je stanovit okamžik, ke kterému přestává mít člověk právní osobnost, aniž by o takovém okamžiku existovaly pochybnosti.¹⁷⁷ Veřejný zájem lze spatřovat v naplňování vyšetřovací zásady a rovněž v tom, že prohlášením za mrtvého dochází k zániku právní osobnosti člověka, což představuje zásah do jeho základních práv podle čl. 5 LZPS.

Prohlásit za mrtvého lze člověka buď na základě důkazu smrti podle § 26 OZ nebo na základě domněnky smrti podle § 71 až 76 OZ.

Mezi případy, kdy bude řízení zahájeno na základě důkazu smrti podle § 26 OZ, lze zařazovat například letecké havárie či přírodní události. Musí se však vždy jednat o situace, kdy je smrt jistá či se alespoň jeví jako jistá.¹⁷⁸

Mezi situace, kdy půjde o řízení zahájená na základě domněnky smrti, lze považovat takové situace, kdy smrt není jistá, ale je velmi pravděpodobná. Tato pravděpodobnost je navázána například na soudní prohlášení za nezvěstného či na faktickou nezvěstnost člověka (tj. bez soudního prohlášení člověka za mrtvého).¹⁷⁹

S ohledem na provázanost řízení o prohlášení za nezvěstného a řízení o prohlášení za mrtvého a s ohledem na fakt, že státní zastupitelství nemůže nijak do řízení o prohlášení za nezvěstného zasahovat, se domnívám, že by zákonodárce de lege ferenda měl státnímu zastupitelství umožnit do řízení o prohlášení za nezvěstného přinejmenším vstoupit.

Návrh státního zastupitelství by měl obsahovat kromě obecných náležitostí návrhu i označení všech účastníků. Dále je nutné tvrdit rozhodné skutečnosti, na jejichž základě lze rozhodnout o smrti osoby. Zejména jde o uvedení, zda se jedná o případ důkazu nebo domněnky

¹⁷⁶ Doporučený postup č. 04/2017, kterým se nahrazuje a ruší původní doporučený postup č. 1/2014, k detencím v zařízení sociálních služeb [online]. mpsv.cz, 10. listopadu 2016 [cit. 12. srpna 2018]. Dostupné na < https://www.mpsv.cz/files/clanky/31996/Doporuceny_postup_detence.pdf >, s. 21.

¹⁷⁷ JURÁŠ, Marek, ŠÍNOVÁ, Renáta. In ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. *Civilní proces. Řízení nesporné, rozhodčí a s mezinárodním příkrem...*, s. 73.

¹⁷⁸ Tamtéž, s. 74–75.

¹⁷⁹ Tamtéž, s. 75–76.

smrti. Bude nutné také vymezit, kdy osoba byla naposledy spatřena, odkdy o ní nejsou žádné zprávy a s jakou událostí či jinou skutečností je spojeno její zmizení.¹⁸⁰

Je nepochybné, že účast státního zastupitelství v řízení o prohlášení za mrtvého může být vhodná i pro trestní řízení. A to zejména v případech, kdy člověk zemřel v důsledku trestné činnosti.

3.4 Řízení o určení data smrti

Do řízení o určení data smrti může státní zastupitelství zasahovat pouze svým vstupem podle § 8 odst. 1 písm. f) ZŘS.

Účelem řízení je stanovit přesné datum smrti zemřelého. Význam řízení spočívá rovněž v tom, že je správně určené datum smrti rozhodující pro dědické řízení. Veřejný zájem spatřuji primárně na požadavku úplnosti a pravdivosti veřejných listin, mezi které patří i kniha úmrtí, do níž se datum smrti zapisuje. Dále lze veřejný zájem spatřovat i v naplnění vyšetřovací zásady, kterou je řízení o určení data smrti ovládáno. Řízení o určení data smrti rovněž může souviset i s trestním řízením. Datum smrti určené na základě tohoto řízení lze pochopitelně zapracovat do příslušného trestního spisu.

Z podnětu matričního úřadu se rovněž často toto řízení zahajuje soudem bez návrhu. Avšak soud může řízení zahájit i na návrh jiných osob.¹⁸¹ Státní zastupitelství může dát k zahájení řízení podnět. Z takového podnětu by mělo vyplývat bližší vymezení místa, kde bylo tělo zemřelého nalezeno a dále by se v takovém podnětu mělo státní zastupitelství zabývat výsledky provedené pitvy, zejména jde o informace, zda byla zjištěna pravděpodobná příčina smrti, a pokud ano, o jakou příčinu jde a jaká je přibližná doba smrti.¹⁸² De lege ferenda může zákonodárce zakotvit do ZŘS možnost státnímu zastupitelství podat návrh na zahájení řízení o určení data smrti. Účelné by to bylo zejména v případech, kdy jsou matriční úřad (či soud) nečinní.

Státní zastupitelství by do řízení mělo přispívat primárně poznatky z trestního řízení, které může kumulativně probíhat a rovněž by mělo úzce spolupracovat s PČR a příslušným soudem, aby došlo k naplnění požadavku v § 62 odst. 1 ZŘS, podle kterého má soud provést všechna šetření potřebná k určení data smrti člověka. Rovněž by mělo dohlížet na to, aby bylo datum smrti co nejpřesněji určené z důvodu následně probíhajícího dědického řízení.

¹⁸⁰ DÁVID, Radovan. In MACKOVÁ, Alena (ed). *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář s důvodovou zprávou a judikaturou...*, s. 119.

¹⁸¹ ČUHELOVÁ, Kateřina, PONDIKASOVÁ, Tereza. In LAVICKÝ, Petr (ed). *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Řízení nesporné...*, s. 185.

¹⁸² Tamtéž, s. 185–186.

Závěr

Hlavním cílem mé práce bylo analyzovat a vyhodnotit právní úpravu působení státního zastupitelství v řízeních, která se týkají statusových věcí fyzických osob zejména z hlediska toho, zda poskytuje účinnou ochranu právům osob, o nichž se v řízeních jedná. Dalším cílem bylo nalézt řešení na některá sporná ustanovení, která se týkají působnosti státního zastupitelství v nesporných řízeních. Rovněž jsem se snažil o částečnou komparaci tuzemské právní úpravy s právní úpravou účinnou na Slovensku s cílem hledání možných inspiračních zdrojů na řešení problémů aktuální české právní úpravy.

První kapitola mé diplomové práce se týkala vstupových oprávnění státního zastupitelství. Věnoval jsem se nejprve historickému exkurzu vstupových oprávnění prokuratury. Lze dospět k závěru, že prokuratura mohla v porovnání se současným právním stavem vstupovat do většího počtu řízení, rovněž také podmínky tohoto vstupu byly např. OSŘ50 stanoveny poměrně volně. V současné době jsou oprávnění vstupovat do řízení omezena pouze na taxativní výčet řízení v § 8 odst. 1 ZŘS. Co se však s tehdejší dobou výrazněji nezměnilo, je nepochybně míra procesních oprávnění prokurátora, resp. státního zástupce v konkrétních řízeních. Prokurátor ani v OSŘ50 či v OSŘ dle původního znění například nemohl v případě jeho vstupu nikterak disponovat řízením. Odlišnosti lze spatřovat v možnostech podávání opravných prostředků – prokurátor byl jak dle OSŘ50, tak i v OSŘ například oprávněn podat návrh na obnovu řízení. V současné době státní zastupitelství tento mimořádný opravný prostředek nemůže v pozici zvláštního procesního subjektu podat.

Dále jsem se věnoval účelu vstupového oprávnění, kdy jsem došel k závěru, že jím je nepochybně přispívání k zákonnému průběhu a k zachování jednotnosti soudní judikatury v rámci civilního soudního řízení. Povinností státního zastupitelství je jednat vždy ve veřejném zájmu (jenž se však mnohdy kryje se zájmem účastníka řízení), který je definován vždy individuálně v návaznosti na konkrétní skutkový stav. Problém však spočívá v tom, že je veřejný zájem neurčitým právním pojmem. De lege ferenda je vhodné tento pojem zákonodárcem blíže vysvětlit či legislativně definovat.

Rozebral jsem vstup státního zastupitelství do řízení *in concreto*. Státní zastupitelství může do řízení vstupovat jen v případě, kdy mu to zákon umožní. V nesporných řízeních je tento výčet vymezen v § 8 odst. 1 ZŘS. Vstoupit může kdykoliv po jeho zahájení, dokonce i po pravomocném skončení řízení (například podáním žaloby pro zmatečnost). Závěr, zda státní zastupitelství do řízení vstoupí, nepodléhá přezkumu soudu. Je závislý jen na existenci veřejného zájmu. Náležitosti vstupového prohlášení jsou upraveny POP, jenž je však dle mého názoru zastaralý a v současné době by bylo vhodné (s ohledem na existenci nedávno přijatého ZŘS) tento pokyn novelizovat či

nahradiť. Inspiraci lze spatřovat například na Slovensku, kde je komplexně upravena působnost prokurátora v netrestní agendě příkazem generálního prokurátora Slovenské republiky č. 9/2017. Tento příkaz byl nepochybně reakcí na provedenou rekodifikaci sporného i nesporného civilního soudního řízení na Slovensku.

Poslední podkapitola první kapitoly rozebírala procesní postavení státního zastupitelství, které do řízení vstoupilo. Zde spatřuji v tomto ohledu mimořádnou podobnost stávající právní úpravy s úpravou historickou. Problematičnost stávající právní úpravy spočívá v právní úpravě týkající se podání odvolání či žaloby pro zmatečnost, jak bylo v této podkapitole nastíněno.

Druhá kapitola se týkala procesního postavení státního zastupitelství jako navrhovatele. Státní zastupitelství má v těchto případech postavení účastníka řízení a s ohledem na to se (ať už méně či více) mění i jeho úloha v řízení.

V úvodu jsem se věnoval historickým vývojem návrhových oprávnění. Znovu si nelze nevšimnout značné přívětivosti tehdejší právní úpravy pro možnosti podávání návrhů na zahájení řízení prokuraturou.

Ve druhé podkapitole jsem se zabýval procesním postavením státního zastupitelství v pozici navrhovatele, kdy je účastníkem řízení. Státní zastupitelství v těchto případech například může návrh změnit či jej vzít zpět, což v pozici zvláštního procesního subjektu nemůže. V oblasti řádných a mimořádných opravných prostředků je zákon dle mého názoru poměrně jasný. Může však vyvolávat pochybnosti, zda je státní zastupitelství oprávněno podat žalobu na obnovu řízení či dovolání. OSŘ totiž výslovně umožňuje státnímu zastupitelství podat odvolání či žalobu pro zmatečnost, nikoliv však návrh na obnovu řízení nebo dovolání. Nicméně je nutné jazykovým, jakož i teleologickým výkladem § 228 odst. 1 OSŘ a § 240 odst. 1 OSŘ, kde se v obou případech hovoří o aktivní legitimaci účastníka podat tyto opravné prostředky, dojít k závěru, že je k jejich podání oprávněno i státní zastupitelství, jelikož je v postavení navrhovatele rovněž účastníkem. CSP výslovně prokurátorovi umožňuje tyto opravné prostředky (viz § 402 pro obnovu řízení a § 426 pro dovolání), ať už do řízení prokurátor vstoupil či samotné řízení na základě návrhu zahájil. Nadto je v rámci CMP upraven v § 78 a násl. institut dovolání generálního prokurátora.

Třetí podkapitola byla zaměřena na statusová řízení, která se týkají fyzických osob a postavení státního zastupitelství v nich. Nejčastěji se lze se státním zastupitelstvím setkat v řízení o svéprávnosti, což je dáno především přezkoumáváním svéprávnosti osob, které jí pozbyly před rokem 2014. Častou účast státního zastupitelství v řízení o svéprávnosti připisují i poměrně razantním zásahům do osobnosti člověka, které s potenciálním omezením svéprávnosti souvisejí. V podkapitole jsem se zaměřil například na značnou provázanost řízení o svéprávnosti a trestního řízení a věnoval jsem se rovněž některým spornějším otázkám, které v praxi mohou vzniknout.

V rámci detenčního řízení jsem přesvědčený (stejně jako autor, na kterého v podkapitole odkazuji), že není příliš účelná účast státního zastupitelství ve zjednodušeném detenčním řízení. Během mé stáže na státním zastupitelství jsem se neseťkal s žádným případem vstupu či podání návrhu na jeho zahájení. Stranou nezůstala ani relativně nová právní úprava řízení o vyslovení nepřipustnosti držení v zařízení sociálních služeb. Je však otázkou, jak často bude toto řízení reálně zahajováno.

V rámci problematiky týkající se řízení o prohlášení za mrtvého jsem vyslovil závěr, že je vhodné, aby zákonodárce de lege ferenda státnímu zastupitelství umožnil minimálně vstoupit do řízení o prohlášení za nezvěstného, neboť řízení o prohlášení za mrtvého je v určitých případech mimořádně úzce provázáno s řízením o prohlášení za nezvěstného.

Řízení o určení data smrti je z pohledu státního zastupitelství primárně spíše formálním řízením. Nicméně i zde se může objevit návaznost na trestní řízení. Státní zastupitelství také musí v řízeních působit tak, aby datum smrti bylo určeno co nejpřesněji z důvodu následně probíhajícího dědického řízení. Vyslovil jsem i názor, že by bylo vhodné zakotvit do ZŘS možnost podání návrhu na zahájení tohoto řízení státním zastupitelstvím.

V mé práci jsem dospěl k závěru, že současná právní úprava postavení státního zastupitelství v řízeních, která se týkají statusových otázek fyzických osob, poskytuje dostatečnou ochranu práv osob, o nichž se v těchto řízeních jedná. Tento závěr je však závislý na tom, zda se státní zastupitelství řízení účastní v pozici zvláštního procesního subjektu nebo účastníka řízení.

Seznam použitých zdrojů

Monografie

- ČEŠKA, Zdeněk a kol. *Občanské právo procesní*. 1. vydání. Praha: Panorama, 1989. 456 s.
- HLAVSA, Petr, WINTEROVÁ, Alena. *Občanské právo procesní*. 3. vydání. Praha: Univerzita Karlova, 1987. 308 s.
- MACKOVÁ, Alena, JELÍNEK, Jiří, BOHUSLAV, Lukáš, TRYZNA, Jan a kol. *Aktuální otázky civilního a trestního řízení se zaměřením na rekodifikaci občanského soudního řádu ve světle principů demokratického a právního státu*. 1. vydání. Praha: Spolek českých právníků Všechno, 2016. 215 s.
- MELZER, Filip. *Metodologie nalézání práva. Úvod do právní argumentace*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011. 296 s.
- STEINER, Vilém. *Občanské právo procesní v praxi soudů*. 1. vydání. Praha: Orbis, 1958. 395 s.
- STEINER, Vilém. *Občanské právo procesní v teorii a praxi*. 1. vydání. Praha: Orbis, 1975. 492 s.
- SVOBODA, Karel, ŠÍNOVÁ, Renáta, HAMULÁKOVÁ, Klára a kol. *Civilní proces. Obecná část a sporné řízení*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. 458 s.
- SVOBODA, Karel, TRNĚNÁ, Klára. *Dovolání*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018. 156 s.
- SVOBODA, Karel. *Nesporná řízení III*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017. 268 s.
- ŠÍNOVÁ, Renáta, JURÁŠ, Marek. *Účastensví v civilním soudním řízení*. 1. vydání. Praha: Leges, 2015. 256 s.
- ŠÍNOVÁ, Renáta, PETROV KŘIVÁČKOVÁ, Jana a kol. *Civilní proces. Řízení nesporné, rozhodčí a s mezinárodním prvkem*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015. 379 s.
- ŠTAJGR, František. *Některé teoretické otázky civilního práva procesního*. 1. vydání. Praha: Universita Karlova Praha, 1969. 81 s.
- ŠTAJGR, František. *Občanské právo procesní*. 1. vydání. Praha: Orbis, 1964. 449 s.
- ŠTAJGR, František, BOURA, Ferdinand. *Prokurátor v občanském soudním řízení*. 1. vydání. Praha: Orbis, 1955. 118 s.

Komentáře

- DAVID, Ludvík, IŠTVÁNEK, František, JAVŮRKOVÁ, Naděžda, KASÍKOVÁ, Martina, LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský soudní řád. Komentář. 1. díl*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2009. 1108 s.
- JIRSA, Jaromír a kol. *Občanské soudní řízení (soudcovský komentář). Kniha I. § 1-78g občanského soudního řádu*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. 528 s.
- JIRSA, Jaromír a kol. *Občanské soudní řízení (soudcovský komentář). Kniha III. Zvláštní řízení soudní*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. 1080 s.

- JIRSA, Jaromír a kol. *Občanské soudní řízení (soudcovský komentář). Kniha IV. § 201-250l občanského soudního řádu*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. 280 s.
- KOCOUREK, Jiří, ZÁRUBA, Jan. *Zákon o soudech a soudcích; Zákon o státním zastupitelství. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004. 621 s.
- KOUDELKA, Zdeněk, RŮŽIČKA, Miroslav, VONDRUŠKA, František. *Zákon o státním zastupitelství s komentářem a judikaturou*. 1. vydání. Praha: Leges, 2010. 400 s.
- LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský soudní řád (§ 1 až 250l). Řízení sporné. Praktický komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. 1116 s.
- LAVICKÝ, Petr a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Řízení nesporné. Praktický komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015. 1012 s.
- MACKOVÁ, Alena, MUZIKÁŘ, Ladislav a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář s důvodovou zprávou a judikaturou*. 1. vydání. Praha: Leges, 2016. 864 s.
- MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek I. § 1–117*. 1. vydání. Praha: Leges, 2013. 720 s.
- PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017. 3053 s.
- RUBEŠ, Josef a kol. *Občanský soudní řád. Komentář. 1. díl*. 1. vydání. Praha: Orbis, 1970. 712 s.
- SMYČKOVÁ, Romana, ŠTEVČEK, Marek, TOMAŠOVIČ, Marek, KOTRECOVÁ, Alexandra a kol. *Civilný mimosporový poriadok*. 1. vydání. Bratislava: C. H. Beck, 2017. 1112 s.
- SVOBODA, Karel, TLÁŠKOVÁ, Šárka, VLÁČIL, David, LEVÝ, Jiří, HROMADA, Miroslav a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015. 1054 s.
- SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017. 1627 s.
- ŠTEVČEK, Marek, FICOVÁ, Svetlana, BARICOVÁ, Jana, MESIARKINOVÁ, Soňa, BAJÁNKOVÁ, Jana, TOMAŠOVIČ, Marek a kol. *Civilný sporový poriadok*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016. 1540 s.

Odborné články

- BOURA, Ferdinand. Prokurátor v civilním řízení. *Právník: časopis pro právní teorii a pro právní praxi*, 1951, roč. 15, č. 2, s. 97–105.
- DÁVID, Radovan. Vstup státního zastupitelství do civilního řízení. *Státní zastupitelství*, 2008, roč. 6, č. 6, s. 7–14.
- DÁVID, Radovan, TAUCHEN, Jaromír. Vývoj působnosti státního zastupitelství v civilním řízení od roku 1848 do současnosti. *Státní zastupitelství*, 2007, roč. 5, č. 10, s. 32–37.

HRADIŠŤAN, Robert. Úloha státního zastupitelství v oblasti netrestní působnosti. *Státní zastupitelství*, 2011, roč. 9, č. 10, s. 37–39.

ZÁRUBA, Jan. Návrhy státního zastupitelství na zahájení řízení ve věci vyslovení převzetí nebo držení v ústavu zdravotnické péče. *Státní zastupitelství*, 2014, roč. 12, č. 3, s. 73–78.

ZÁRUBA, Jan. K netrestní působnosti státního zastupitelství. *Právní praxe*, 1999, roč. 47, č. 9, s. 534–548.

ZÁRUBA, Jan. Nová právní úprava účasti státního zastupitelství v civilním procesu. *Státní zastupitelství*, 2014, roč. 12, č. 6, s. 8–13.

ZOULÍK, František. K postavení prokuratury. *Socialistická zákonost*, 1968, roč. 16, č. 7, s. 385–394.

Právní předpisy

Císařské nařízení č. 207/1916 ř. z., řád o zbavení svéprávnosti, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 142/1950 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, publikovaná ve Sbírce zákonů pod č. 209/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů

Listina základních práv a svobod, součást ústavního řádu ČR, vyhlášená v č. 2/1993 Sb., ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 153/2001 Z. z., o prokurature, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 7/2002 Sb., o řízení ve věcech soudců a státních zástupců, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 106/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 160/2015 Z. z., civilný sporový poriadok, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 161/2015 Z. z., civilný mimosporový poriadok, ve znění pozdějších předpisů

Soudní rozhodnutí

Nález Ústavního soudu ze dne 11. ledna 2007, sp. zn. II. ÚS 530/06

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. února 1991, sp. zn. 7 To 8/91

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. května 2003, sp. zn. 25 Cdo 162/2003

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. června 2006, sp. zn. 29 Odo 44/2004

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. května 2016, sp. zn. 21 Cdo 2041/2016

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. února 2006, sp. zn. 30 Cdo 425/2005

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. května 2013, sp. zn. 30 Cdo 1144/2013

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. prosince 2016, sp. zn. 30 Cdo 5434/2016

Rozsudek Krajského soudu v Plzni ze dne 24. září 2014, sp. zn. 12 Co 306/2014

Stanovisko Nejvyššího soudu Cpjn 201/2015

Stanovisko Nejvyššího soudu Cpjn 23/2016

Internetové zdroje

SZALONNÁS, Ondřej. *Řízení o vyslovení nepřipustnosti držení člověka v zařízení sociálních služeb* [online]. epravo.cz, 8. listopadu 2016 [cit. 12. srpna 2018]. Dostupné na <<https://www.epravo.cz/top/clanky/rizeni-o-vysloveni-nepripustnosti-drzeni-cloveka-v-zarizeni-socialnich-sluzeb-103576.html>>.

Doporučený postup č. 04/2017, kterým se nahrazuje a ruší původní doporučený postup č. 1/2014, k detencím v zařízení sociálních služeb [online]. mpsv.cz, 10. listopadu 2016 [cit. 12. srpna 2018]. Dostupné na <https://www.mpsv.cz/files/clanky/31996/Doporuceny_postup_detence.pdf>, s. 11.

Důvodové zprávy

Důvodová zpráva k zákonu č. 142/1950 Sb., o řízení ve věcech občanskoprávních

Důvodová zpráva k zákonu č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

Důvodová zpráva k zákonu č. 189/2016 Sb.

Ostatní zdroje

Zpráva o činnosti státního zastupitelství za rok 2017 (textová část). Brno, 2017. 131 s.

Abstrakt

Tato diplomová práce se věnuje postavení státnímu zastupitelství v řízeních, která se týkají statusových otázek fyzických osob. V první kapitole se věnuji vstupovým oprávněním státního zastupitelství v nesporných řízeních se zaměřením na statusová řízení. Nejprve rozebírám historii vstupových oprávnění, dále se zabývám účelem vstupového oprávnění a možnostem vstupu státního zastupitelství do řízení v konkrétních případech a věnuji se i procesnímu postavení státního zastupitelství, které do řízení vstoupilo. Druhá kapitola se zabývá návrhovými oprávněním státního zastupitelství. Tato kapitola začíná historickým exkurzem, dále se zabývám procesním postavením státního zastupitelství jako navrhovatele. Ve třetí kapitole rozebírám postavení státního zastupitelství v konkrétních řízeních, která se týkají statusových otázek fyzických osob.

Abstract

This diploma thesis focuses on the position of public prosecutor's office in proceedings concerning status issues of individuals. In the first chapter, I discuss the competence of the public prosecutor's office to enter non-contentious proceedings focused on status proceedings. First, I analyze the history of the competence to enter, then I focus on the aim of the competence to enter and the ability of the public prosecutor's office to enter the proceeding in particular cases and I also focus on the procedural status of public prosecutor's office that has entered the proceeding. The second chapter focuses on propositional competence of public prosecutor's office. This chapter begins with a historical excursion and furthermore, it focuses on the procedural status of public prosecutor's office as a proposer. In the third chapter, I analyze the status of public prosecutor's office in particular proceedings that concern status issues of individuals.

Seznam klíčových slov/List of keywords

státní zastupitelství	public prosecutor's office
nesporná řízení	non-contentious proceeding
účastník řízení	participant
zvláštní procesní subjekt	subject of special proceedings
řízení o svéprávnosti	proceeding on legal capacity
detenční řízení	detention proceeding
řízení o prohlášení za mrtvého	proceeding for declaring death
řízení o určení data smrti	proceeding for determining the date of death